

ב"ה • ערב שבת קודש פרשת שופטים • ג' אלול ה'תשפ"ד

1566

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

23063 / Melamed Yossi

כוס של ברכה, מוצאי שמחת תורה תש"מ

בחודש אלול במיוחד – צריך להתייחס יפה גם למי שלא
מתנהג כלפך בצורה נאותה

/ מכתב מבואר

03

שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שערך."

לא תמיד נעים לדבר על כך, לעיתים זה נשמע קצת כמו נושא לא מספיק ערכי לעסוק בו - אבל גם במאמרי החסידות על הפרשה מדברים על החובה של כל אדם לשמור על 'שער' גופו ולשלוט בחושים שדרכם הוא מתחבר אל המציאות. במדור "אור וחיות" הבאנו מאמר של הרבי שמדבר על "הגדרת החושים" והמעלה הגדולה שלה.

עוד על הפרשה הבאנו את השיעור בלקוטי שיחות, בו הרבי מדבר על ה"עץ" שבאדם. באופן שאולי עשוי להפתיע, הרבי מסביר שגם השכל והתבונה אמורים להיות כלים לשינוי ההתנהגות והמידות של האדם - כי "האדם עץ השדה".

בימים אלה כדאי להיזכר ולהזכיר את המענה של הרבי לאישה שבעלה נפל בקרב על הגנת ארץ הקדוש והיא נקלעה לחרדות ופחדים: "התבוננות במצב ארץ הקודש המוקפת אויבים ושונאים ובכל זאת קיימת ומתבססת, אי אפשר שלא תביא להכרה אשר לא ינום ולא יישן השם שומר ישראל, ונותן הוא כוח ועוצמה לצה"ל וכו', ולמרות שכמה מהמובחרים שבהם נפלו בקרב, השם ינקום דמם, נפל פחד צה"ל על האויבים כו'. וזה גם מביא לביטחון בהשם, גם בחיים הפרטים של איש ואישה הישראלים".

ישנם הטוענים שכדי להיות אדם מן הישוב, אי אפשר גם לקיים אורח חיים דתי. אלו שטוענים כן - מהם באים כל אותם אלפי היהודים שקוראים להם "יורדים", שעוזבים את 'ארץ הקודש'. בשביל לאחוז בארץ ולקיים בה התיישבות יהודית - צריכים לדעת שאנו שונים מכל הגויים • **התועודות עם הרבי**

04

האלגוריה שמדמה את האדם לעץ נפוצה מאד. האם זה רק דימוי ספרותי, שורה בשרי, או שנוכל לגלות מתוך ההשוואה הזו תגליות משנות חשיבה על האדם והעולם? מתברר כי "האדם עץ השדה" הוא משפט מפתח שמעניק לנו פרספקטיבה חדשה על הדרך שבה אנחנו מבינים את עצמנו • **שיעור בלקוטי שיחות**

13

מכתב תשובה ליהודי שנישא בשנית ומערכת היחסים שלו עם אשתו השנייה הסתבכה. הרבי מציע להם לעבור דירה ולהתרחק מאנשים שמתערבים במערכת היחסים ביניהם ומקלקלים אותה, ומדריך את הבעל להתייחס בצורה יפה ואדיבה לאשתו - במיוחד על רקע ימי חודש אלול • **מכתב מבואר**

14

תנאי ראשון ויסודי לעבודת השם, ואת זה יודע כל שומע מוסר, הוא לשמור על עצמנו - לא להסתכל לכל מקום, לא לשמוע כל קול ולא לדבר כל מה שמתחשק. אבל בדרך החסידות כל מושג השמירה על החושים ו"השערים" מקבל משמעות עמוקה ומרוממת הרבה יותר. בחסידות, זו שמירה של שיערי הגוף כדי להפוך אותם ל"שערים" שבהם מתגלה הקדוש ברוך הוא, ל"שערים" שדרכם בא הקדוש ברוך הוא אל תוכנו, אל הפנימיות ואל תוך האישיות שלנו. במאמר "שופטים ושוטרים" מאת הרבי, אפשר לראות את הבנייה של הפרשנות החסידית להוראת הצבת ה"שופטים" על גבי קומת המוסר הפשטנית • **אור וחיות**

עת לדעת - 17 • לוח חב"ד - 17 • ניצוצי רבי - 18 • וארט חסידות - 20 • שניים מקרא - 22 • זמנים ושיעורי השבוע - 32

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
י"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרנוב
עורך: שלום בלוי

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד

1566 • גיליון • ISSN 7474-0793 • 6084000

לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com

התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד
לחיזוק ההתקשרות ל"ק אדמו"ר רבי
מנחם מענדל בהרה"ק רלו" מליובאוויטש
צוקללה"ה נב"מ ז"ע

אלה שרוצים להתחשב בערכי הגויים – בסוף בורחים ו'ורדים' מהארץ

(מהתוועדות שבת פרשת עקב תשכ"ד – תורת מנחם, כרך מ, עמוד 308)

בני ישראל בכל מקום שהם, נמצאים עכשיו בגלות. משיח צדקנו עדיין לא בא, ונמצאים במצב שבו יש להתירא מפני הגויים ולהתחשב בהם – לא בנוגע לענייני יהדות, חס ושלום, אלא בנוגע לעניינים גשמיים כמו מסחר, עבודה וכיוצא בזה. ולדאבוננו, המצב הוא שהגויים חזקים בגשמיות, ובני ישראל חלשים בגשמיות.

ועל זה מספרת לנו התורה, שנדע שכבר היה בעבר מצב כזה.

באותו זמן שבני ישראל עמדו לפני הכניסה לארץ ישראל, היה גם ה"ערב רב". בני ישראל, כך טענו אותם אנשים, הם עם קטן שזקוק לאומות העולם שמסביבו. יש אומות שצריך לקבל מהן עזר וסיוע, ויש אומות שצריך להתירא מהן. וכדי שבני ישראל יוכלו להתמודד עם שאר האומות, זה רק אם יידמו אליהן. וכיוון שלמצרים, שהייתה אז המלוכה הכי חזקה ומתורבתת בכל העולם, ישנו 'עגל' שעובדים אותו, אז כך צריכים גם בני ישראל לעשות, כי זוהי הדרך היחידה שבה עם ישראל יוכל להיות בין העמים ולהתמודד עם כל הקשיים שבעולם.

ועל זה מסופר בתורה, שאותם יהודים בסוף נעשו 'ורדים', כפי שקוראים להם היום. הם אלו שברחו מהדרך לארץ ישראל וגררו אחריהם עוד יהודים, באומרים שארץ ישראל היא ארץ קטנה ויש בה הרבה קשיים, ולעומת זאת, ארץ מצרים היא ארץ גדולה ורחבה ללא השוואה בכלל, ויש בה כל טוב גשמי ותרבותי.

וכך גם בימינו:

ישנם הטוענים שכדי להיות אדם מן הישוב, שזה כולל ללבוש בגדים נאים, לנהוג במכונת חדישה, לבנות קריירה ולהשיג מעמד טוב בחברה – אי אפשר גם להניח תפילין, להתפלל שלוש פעמים ביום, לשמור כשרות, לא לעבור על הסגת גבול, לסגור את העסק בשבת ויום טוב, ולא לקחת משרה שבה יצטרך לעבור על השולחן-ערוך. זאת כיוון שאם יתנהג כך, לא יהיה בכוחו להתחרות עם הגויים שמסביבו, וממילא לא יהיה לו קיום.

ובכן, אלו שטוענים כן – מהם באים כל אותם אלפי היהודים שקוראים להם "ורדים"!

אותם אנשים יכולים לחשוב שהם בסך הכול נוסעים ממדינה אחת למדינה אחרת, אבל לאמיתו של דבר, הרי זה עניין של **ירידה אמיתית**.

זוהי נסיעה מ"ארץ אשר תמיד עיני השם אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". זוהי נסיעה ממצב שבו מרגישים במשך כל היום שנמצאים יחד עם הקדוש ברוך הוא, ולא רק בראש השנה ויום הכיפורים אלא בכל יום בשנה, והקדוש ברוך הוא מביט על כל יהודי בפרט אם הוא שומר כשרות, מניח תפילין, שומר שבת ויום טוב ומחנך את ילדיו, הבנים והבנות, ללימוד התורה וקיום מצוותיה בחיי היומיום.

אלה שאוחזים באמת מארץ ישראל, ורוצים שארץ ישראל תהיה מיושבת ביהודים – עליהם קודם כל 'לשרוף את העגל', ולדעת ש"לא ככל הגויים בית ישראל", אלא "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב".

ועניין זה נוגע לא רק לתפילין, כשרות, שבת ויום טוב, אלא בא לידי ביטוי גם בנוגע לארץ ישראל הגשמית. כך היה בפועל, שאלו שחשבו שצריך לתת מקום גם לעגל הזהב, כיוון שבעיני אומות העולם זהו ערך, בהזדמנות הראשונה חזרו לאחוריהם מההליכה לארץ ישראל.

כדי שארץ ישראל תהיה ראויה לשמה, לא רק ארץ ששייכת ליהודים אלא 'ארץ יהודית' שחדורה ביהדות, אין דרך אחרת מלבד שלילת 'העגל' שאליו משתחוים כל אומות העולם. ולא זו בלבד שלא משתחוים אליו, אלא אדרבה, שורפים אותו. ולא עושים זאת בסתר מפני שמתביישים בכך, אלא מודיעים זאת לכל האומות שבכל העולם.

האדם עץ השדה

בפרשת שופטים התורה עוסקת בדיני מלחמה - מה מותר ומה אסור לעשות בשעת מלחמה, כיצד לנהוג בשבוי מלחמה ואיך להעלות את מורל הלוחמים. זאת במסגרת ההכנות למלחמות שמצפות לעם ישראל בכיבוש הארץ.

בהקשר הזה, התורה אוסרת לפתוח בלחימה צבאית לפני שמאפשרים לצד השני להיכנע ולהגיע להסכם. ואז מופיע הציווי שמתייחס למצור עצמו¹:

**כִּי תִצּוֹר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְחַפְּשָׁה, לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָה לְנֹדֶחַ עָלֶיהָ גֶרֶן, כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרֹת, כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לֹא מִפְּנִיךָ בְּמָצוֹר.
רַק עֵץ אֲשֶׁר תֵּדַע כִּי לֹא עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֹתוֹ תִשְׁחִית וְכָרְתָּ, וְכָנִיתָ מִצּוֹר עַל הָעִיר אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ.**

אנחנו מדברים על התקופה שבה הערים הן כמו מדינות קטנות, מבוצרות בחומות וביצורי הגנה. הצבא הכובש היה מתפרס מסביב לחומות העיר ומקים מצור, כדי לעצור את אספקת המים, המזון והסחורות לתושבים ולהחליש אותם עד לפריצה פנימה. חלק מטקטיקת המצור היה להקים סוללות עץ ומגדלים שמהם היו יורים אל מגיני העיר שעל החומות. על זה אומרת התורה: אין לכרות עצי פרי לצורך בניית הסוללות, אלא רק עצי סרק.

ההקשר המקורי הוא, כאמור, דיני מלחמה, אבל המצווה הזו מעשית ואקטואלית תמיד. הרעיון שמאחוריה הוא לא לשבור ולקלקל דברים שלא לצורך ולא לנהוג בוודנליזם - ומכאן הביטוי המפורסם "בל תשחית"². ומכל הדברים בעולם, יש להיזהר במיוחד בכריתת עצי פרי³.

התורה עצמה מנמקת את האיסור לחרות עצי פרי, ואומרת כך: **"כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה"**. אחד הפירושים שמסבירים את הביטוי הזה⁴ הוא שכריתת עץ היא כמו גדיעת חיי אדם, משום שעץ שמניב פירות הוא מקור תזונה וחיוניות לבני האדם, ולכן אסור לעשות זאת.

על פניו, הנושא כאן הוא העץ - והוא זה שדומה לאדם במובנים מסוימים. אבל מיד נראה שבעיני חז"ל "כי האדם עץ השדה" מלמד על קשר תוכני ממשי בין האדם לעץ גם מהצד

שיעור בלקוטי שיחור

עץ האדם

האלגוריה שמדמה את האדם לעץ נפוצה מאד. האם זה רק דימוי ספרותי, שורה בשיר, או שנוכל לגלות מתוך ההשוואה הזו תגליות משנות חשיבה על האדם והעולם? מתברר כי "האדם עץ השדה" הוא משפט מפתח שמעניק לנו כרספקטיבה חדשה על הדרך שבה אנחנו מבינים את עצמנו.

השיחה המלאה - בלקוטי שיחור חלק ד, שיחור לפרשת שופטים.

1. דברים, כ, יט-כ.

2. ראה ספרי שם. גמרא שבת קכט, א. שם קמ, ב. ועוד.

3. אפילו כשיש סיבה שמצריכה כריתה של עץ, ההלכה לא מתירה את זה באופן גורף ויש שיקולים סבוכים לכאן ולכאן שתלויים בכל מקרה לגופו. נעיר כי גם לפי החוק האזרחי, קציצת עצים נחשבת עבירה פלילית, ויש לקבל בעבור כך אישור מיוחד.

4. ראב"ע ורמב"ן כאן. דברי הגמרא דלקמן (והשיחה כולה) מבוארים יותר לפי פירוש זה.

אמנם, יש להעיר כי רש"י כאן מפרש את הפסוק בלשון תמיהה: "וכי עץ השדה הוא אדם, אויב העורך איתך מלחמה?!" לפי פירוש זה הפסוק מתכוון לומר שהאדם אינו עץ השדה. זהו פירוש שונה מהמבואר לקמן בשיחה לאור דברי הגמרא.

השני, כלומר: האדם הוא זה שדומה לעץ.

במה דומה האדם לעץ?

נתחיל את העיון בנושא בלימוד קטע בגמרא⁵:

אמר לו רבי ירמיה לרבי זירא: ליתי מר לתני [יבוא כבודו וילמד אותנו].

אמר לו: חלש לבאי ולא יכולנא [ליכי חלש ואינני יכול].

לימא מר מלתא דאנדרתא [אם כך, אמור דברי אנדרה].

אמר לו: הכי [כך] אמר ר' יוחנן: מאי דכתיב [מה זה שכתוב] "כי האדם עץ השדה"? וכי אדם עץ שדה הוא?!

אלא, משום דכתיב [שכתוב] "כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת", וכתיב "אותו תשחית וכרת". הא כיצד? אם תלמיד חכם הגון הוא, "ממנו תאכל ואתו לא תכרת", ואם לאו, "אותו תשחית וכרת".

רבי ירמיה מבקש מרבי זירא לומר דברי תורה, ומפאת חולשתו רבי זירא לא עוסק בנושא הלכתי כבד משקל אלא אמר רעיון בסגנון דרשני קליל יותר בשם רבי יוחנן.

התורה אומרת ש"האדם עץ השדה", ועל כך נשאלת השאלה הפשוטה: "וכי אדם - עץ שדה הוא"? איך בכלל אפשר להשוות את האדם לעץ?! התשובה נמצאת באותם פסוקים עצמם, שמציגים הבדל בין עצי פרי, שאותם אסור לכרות, לבין עצי סרק שאותם מותר לכרות.

זה נותן לנו להבין מהו הדמיון בין האדם לעץ: כמו שיש שני טיפוסים של עצים, כאלה שמניבים פירות וכאלה שלא - כך יש שני טיפוסים של אנשים שלומדים תורה, ה"הגונים" ואלו שאינם הגונים. וההקבלה ממשיכה: תלמיד חכם שמתנהג בהגינות ויש לו תכונות טובות יש ללמוד ממנו, ואילו ממי שאיננו כזה צריך להתרחק.

אך אם נקרא את הדברים בתשומת לב, נתקשה להבין את המהלך:

מהי שאלת הגמרא מלכתחילה, בתמיהה,

5. תענית ז. א.

א. אבות פ"ג, מ"ז. נתבאר בלקו"ש חלק ד' עמוד 1210.

"וכי אדם עץ שדה הוא?"

הרי ישנם פרטים רבים שבהם נמשל אדם לאילן, וגם במשנה⁶ מבוארת שייכות האדם לאילן!

לפני שניגש להבין את הקושי שבשאלה, נראה שיש לקרוא אחרת את שאלת הבסיס של רבי יוחנן. נסביר: כשרבי יוחנן שואל "וכי אדם - עץ שדה הוא?" - למה הוא מתכוון?

אי אפשר לומר שהוא מתכוון לשאלה פתוחה וכללית: איזה דמיון יש בין אדם לעץ? - מפני שעצם ההשוואה בין תכונות וקווים מקבילים שיש לאנשים ולעצים נפוצה וידועה. גם בשפה היומיומית שלנו אנחנו משתמשים בביטויים כמו "התפוח לא נפל רחוק מהעץ" או "אדם עם שורשים", כדי לבטא תכונות והתנהגויות משותפות בין האדם לבין הצומח. דימויים כאלה מופיעים גם בשפת חז"ל, כמו במשנה⁶: "כל [אדם] שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה? לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו" - וזו רק דוגמה. כך שמסתבר שמה שהפריע לר' יוחנן בביטוי "האדם עץ השדה" הוא לא עצם ההשוואה בין אדם לעץ.

אז מה כן?

מקושיה זו ומלשונה בגמרא "וכי אדם עץ שדה הוא", נראה שהגמרא נקטה בפירוש הכתוב, שאין זה סתם דמיון בעלמא בין אדם לעץ השדה, אלא שכל עניינו של אדם הוא עץ השדה.

רבי יוחנן קרא את הפסוק "כי האדם עץ השדה" במשמעות המלאה שלו. הוא הבין שהתורה מדמה את האדם לעץ לא רק בפרטים כאלה ואחרים אלא במהות. כאילו לומר: מהו האדם? כמו עץ. זה מה שגרם לו להתפלא ולשאול: האם זה באמת כך? האם ההגדרה של האדם היא "עץ השדה"?

אז הבנו את השאלה של הגמרא, אבל אם ננסה להמשיך עם קו הפרשנות הזה, יהיה לנו קשה להבין את המשך הגמרא:

אבל לפי זה קשה: כיצד מתיישבת קושיית

6. שם.

וזהו קושיית הגמרא "וכי אדם עץ שדה הוא": הן אמת שבאדם ישנו גם העניין ד"עץ שדה" - צומח, מידות - אבל האם זוהי מעלתו של אדם?!

אף שגם הבחינות דומם-צומח-חי שבאדם הם למעלה הרבה יותר מאותם הסוגים שבעולם הגדול, מכל מקום, לא בהם היא מעלת האדם. יתרונו של אדם על בעלי החיים הוא בהיותו בעל שכל!

חז"ל מלמדים אותנו שהאדם הוא "עולם קטן". זאת אומרת, הוא מכיל בקטן את המציאות בעולם הגדול. יש לאמירה הזו כמה ביטויים, ונתמקד במה שנוגע לסיפור שלנו.

במקורותינו מקובל למיין את הפריטים בעולם לארבע קטגוריות: החומרים הדוממים (דומם), הצמחים (צומח), בעלי החיים (חי) ובני האדם (מַדְבַּר, יצור תקשורתי). לא ניכנס כאן לשאלה מה משמעות החלוקה הזו. מה שמעניין אותנו כעת זה להשליך מכאן על מבנה הנפש האנושית, שגם היא מורכבת מארבע מערכות מקבילות.

בחסידות יש הסברים עמוקים מאד על המשמעות של כל אחד מהחלקים האלה בנפש. מה שחשוב לדעת כאן זה שהחלק ה"צומח" באדם הוא המערכת הרגשית. הרגשות (שנקראים בחסידות: מידות) שלנו מתפתחים, מתעצמים ומשתנים, ככל שהאישיות שלנו מתפתחת ואנחנו מתבגרים, ובהתאם לנסיבות החיים שלנו.⁷

זה המפתח להבין את הקושיה של רבי יוחנן.

7. בחסידות מבוארות כך ארבע הדרגות של דומם-צומח-חי-מדבר (ובקיצור: דצח"מ) כפי שהן בנפש האדם:

דומם - הוא כוח המעשה שבאדם, העובדה שהוא יכול לנוע, לעשות מעשים ולדבר דיבורים, שהם כשלעצמם יכולים להיות "יבשים" וחסרי חיים, כמו חפץ דומם.

צומח - הוא החלק הרגשי שבו, היכולת שלו להיות עצוב או שמח, כועס או אוהב. הרגשות שלנו צומחים, מתעצמים משתנים ומתפתחים ככל שאנו מתבגרים, כל החיים, כמו עץ שצומח וגדל ללא הרף.

חי - הוא החלק השכלי שבאדם, היכולת לדון ולהסיק מסקנות, לחשוב ולהבין דברים על העולם שמחוץ לנו, כמו בעל חיים שמתייחד מהעצמים בכך שביכולתו לצאת מהטריטוריה שלו ולשוטט במקומות אחרים.

מדבר - הוא החלק העמוק בנפש, ה'ת מודע', הרצונות והתשוקות הפנימיים של האדם, אלו שמעצבים את עומק-אישיותו.

הגמרא, אם מצינו פרט נוסף שבו דומים הם זה לזה?

סוף כל סוף, הרי זה דמיון בפרט אחד בלבד, ולא בכל הפרטים. ובמה מבטא דמיון זה, יותר מכל השאר, את השייכות העיקרית בין האדם לעץ השדה?

יתרה מזו: דמיון זה של אדם לאילן הוא רק בנוגע לתלמיד חכם. וכיצד יכול הוא לבטא את השייכות בין כללות מין האדם לעץ השדה?

השאלה חזקה מאד: במה שווה האדם לעץ מבחינה מהותית? אלא שנראה שהשאלה חזקה כל כך, שהתשובה לא בדיוק מיישבת אותה.

משום שלכאורה, ההשוואה בין סוגי האנשים לשני סוגי העצים, ההגון ומניב הפירות מול הבלתי-הגון והסרק, לא נותנת הסבר מספק. זה שיש דמיון בין תלמידי חכמים מסוגים שונים לעצים מסוגים שונים, לא נותן לנו להבין משהו עקרוני ומהותי יותר על הדמיון בין האדם לעץ.

מה גם, שכל ההשוואה בין אדם לעץ, בתשובת הגמרא, נוגעת לקבוצה ספציפית בלבד של אנשים. אם רק תלמידי החכמים דומים לעצים, איך זה יכול בכלל לתת לנו מושג על הדמיון בין המין האנושי לאוכלוסיית העצים?

העץ שבאדם

כדי להבין את המהלך בגמרא, נחזור לעיין בצורה עמוקה יותר בהשוואה בין האדם לעץ השדה. נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

האדם נקרא בשם "עולם קטן". כלומר, שכל העניינים שישנם בעולם, ישנם גם באדם.

כשם שהעולם מתחלק לארבעה סוגים: דומם, צומח, חי ומדבר - כך יש גם באדם ההתחלקות לארבעה סוגים אלו.

והמידות שבאדם הם בחינת הצומח שבאדם. כי במידות ישנה צמיחה - הם צומחים מקטנות לגדלות.

ד. לקו"ת חוקת נח, ב. ד"ה יבין ישראל תרצ"ו פ"י (סה"מ תרצ"ו ע' 93). וראה צפת פענח (להגאון הרגזובי) ר"פ קרח.

ב. תנחומא פקודי ג. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1097 הערה 29.
ג. תו"א ד, א. לקו"ת חוקת נח, א. ברכה צה, ג. ובארוכה - בד"ה וייצר (בתר"ח) פי"ו ואילך.

בשונה ממה שהבנו קודם, רבי יוחנן לא התפלא על ההשוואה בין האדם לעץ. הוא התפלא על כך שמגדירים את האדם דרך ה"עץ" **שבתוכו!**

במילים אחרות: האמירה "האדם עץ השדה" אומרת שעל כרטיס הביקור של המין האנושי נציין את הרגשות המפותחים שלו, כי התכונה הייחודית והחשובה ביותר של האדם היא היכולת שלו להרגיש דברים בצורה מפותחת ועמוקה. ועל זה הוא שואל: וכי הייחודיות של האדם היא במערכת הרגשית שלו?! הרי הייחודיות של האדם היא בזה שהוא יצור תבוני וחושב, לא בזה שהוא יודע להרגיש ולחוות!

נכון, גם הרגש האנושי מפותח הרבה יותר מהיכולת הרגשית של בעלי החיים. אדם יכול לאהוב את הקרובים אליו אהבה בעומקים שממלאים את חייו, להיסחף ברגשות בשירי נשמה, לחוש אמפטיה ולהשתתף בכנות בצערו של אדם אחר. אך ללא שום ספק, החוזה האמיתי שלנו היא התבונה. האדם מסוגל לחשוב בצורה אנליטית ולהגיע למסקנות מדהימות, הוא זה שהצליח לייצר הגות ורעיונות ולשנות דרך כך את העולם.

נתבונן סביבנו ונשאל: במה אורח חיינו שונה מזה של בעלי החיים? אנו אוכלים מאכלים מפותחים ומגוונים, כמו יינות, גבינות, לחמים ותבשילים מתובלים היטב. אנו משתמשים כל הזמן בכלים משוכללים: רכב, טלפון סלולרי, מזון אורתופדי ומשקפי ראייה. אנו מתנהלים בשיקול דעת ויש לנו המון ידע כדי לקבל החלטות מושכלות בצמתי חיינו ואף להתנהל בהם אסטרטגית. כל אלה ביטויים של התבונה האנושית.

המעלה של השכל לא נגמרת בזה שהוא מסייע לנו לנהל את חיינו ומביא לנו תועלת פרקטית. השכל הוא בעיקר האפשרות של האדם להיות פתוח ללמידת דברים חדשים, פשוט להתקדם: למה ביום חם יותר מאשר בלילה, איזה בורג גרם למערכת להפסיק לפעול ואיך הנמלים בונים את הקן שלהן. יכולת החקירה, הסקרנות והלמידה של כל דבר בעולם היא מופלאה, לא פחות.

והאמת היא שמעבר לזה, התבונה היא זו שמעניקה גם משמעות לחיים. האדם הוא היצור היחיד שיכול לחשוב מדוע השם ברא את העולם, מה התפקיד שלנו כאן בעולם ואיך אפשר להתקרב אל בורא העולם. השכל מאפשר לנו לצאת מהעולם האישי והמצומצם שלנו

ולהתחבר לדבר גדול הרבה יותר - לקדוש ברוך הוא שברא את כל היקום ומנהל אותו בכל רגע.

בקיצור, מה שעומד מאחורי כל היכולות המופלאות האלו הוא דבר אחד: השכל. החוכמה שהשם חנן אותנו בה היא זו שמאפשרת לנו את כל ההישגים האחרים, וזה מה שעושה את ההבדל בינינו לכל שאר בעלי החיים בעולם.

ולמרות כל זאת, מגיע הפסוק ואומר: "כי האדם עץ השדה" - כאילו מה שהופך את האדם לאדם זה דווקא העולם הרגשי שלו. **על זה מתפלא רבי יוחנן, ושואל: "וכי האדם עץ השדה הוא?!"** איך אפשר לומר שהייחודיות של האדם היא היכולת הרגשית שלו?

החוכמה אמיתית

אחרי שקראנו אחרת את השאלה, נקרא אחרת גם את התשובה:

על כך מתרצת הגמרא, שתכלית שכל האדם היא שירד וישפיע על מידותיו, שהמידות יתנהגו על פי השכל. ועניין זה דווקא הוא שלמות האדם.⁸

התכלית התכלית של "וידעת היום",⁸ להבין ולדעת אלוקות, היא בכדי לבוא על ידי זה ל"השבות אל לבבך" - שהבנת השכל תשפיע על הלב, מקום המידות.

לפני שניכנס לראות את הדברים בתוך המילים של רבי יוחנן, נציג את התשובה בצד העקרוני: אכן, מעלתו של האדם היא התבונה שלו, אבל רק כשהוא משתמש בה ככלי שמחבר את הרעיונות הנשגבים והמופשטים אל המסגרת הרגשית.

כדי להבין את הדברים, נשאל כך: האם השכליות שלנו מנתקת אותנו מהחיים, או שדווקא להיפך, היא כלי שמחבר אותנו יותר לחיים?

אין ספק שהשכל מאפשר לנו להרים את הראש לשמיים, להתנתק מהחוויית השוטפות אותנו ביומיום ולחוש עילאות. בעזרת החשיבה

8. דברים, ד, לט.

ה. מעלת השכל, הוא מעלתו המיני של האדם, אשר בה יבדל משראר הנבראים, אבל אמיתות ענינו הוא מעלת המדות שפ"י שכל (ד"ה וישא אהרן תרצ"ד (קונט' כו) פ"א).

המופשטת אנחנו יכולים להתחבר לעולמות תוכן ולמושגים מופשטים.

אבל האמת היא שמדובר בסוג של תעתוע. כשאתה מעיין בסוגיות פילוסופיות עמוקות ומורכבות, התחושה באותו רגע היא של התרוממות אינטלקטואלית, אבל האמת היא שאתה בורח מעצמך. זה לא עוזר לך לטפל באישיות שבאמת מגדירה אותך. אתה עדיין כועס בגלל תקלות קטנות ויש לך עדיין משיכה לסיפוקים מהסוג הנחות. רק מה? אתה מצליח להתעלם מכל זה ולבלות באיזו בועה נעימה אי שם למעלה. מה שאתה לומד ומבין זה לא מי שאתה.

הייעוד האמיתי של השכל הוא לשמש גשר שיחבר את העולם הקטן שלנו אל המציאות הגדולה, אל האמיתות המוחלטות והנשגבות. השכל בתפקוד הנכון שלו צריך להתאים את החיים האישיים שלנו אל הדברים הגדולים והמופשטים: משמעות הקיום, אינסופיות של בורא העולם, נצחיות התורה והמצוות.

הדימוי הנכון לשכל הוא כבל חשמלי: כבל של מטען שמחובר לשקע בקיר אבל לא מחובר בצד השני למכשיר הטלפון הוא פשוט בזבז, פספוס מהותי. כך גם השכל: - הוא מחובר ישירות לעולמות רוחניים גבוהים מאד, אבל אם לא נדע לנצל את האנרגיה הזו ולחבר אותה אל ההפעלה היומיומית שלנו, ולא נשתמש בה כדי לחולל שינוי בהתנהגות ובאישיות שלנו - נחמיץ הכול.

וזו התשובה של הגמרא: כשאדם משתמש בשכל שלו בכיוון חד סטרי, לברוח לעולם הרעיונות המופשטים, הוא חוטא לתפקידו כאדם.

זו משמעות האמירה "האדם עץ השדה": התכונה הייחודית של האדם היא התבונה, אבל שלא נטעה. השכלה, ידע וחוכמה שמשרתים רק את הידיעה האובייקטיבית, לא זה "האדם". אנחנו "אדם" במובן המלא של המילה רק כשהשכל שלנו משמש כדי לחבר אותנו, את העולם הקטן שלנו שמורכב ממכלול של חוויות ורגשות סובייקטיביים, אל הקדוש ברוך הוא. רק כשנשתמש במה שלמדנו כדי להסתכל במבט חדש על החיים, וננהל את הרגשות והחויות של החיים שלנו בצורה נכונה ואמיתית יותר.

נתמקד ביישום של הדברים בעבודת השם:

השכל הוא יכולת מופלאה שניתנה לנו,

שבעזרתה אנחנו יכולים להיחשף לעולמות רוחניים. בעזרת חשיבה והתבוננות, אדם יכול להבין שחיים של אכילה, שתיה והנאות חומריות הם לא המטרה שבשבילה הוא חי. הוא יכול ללמוד ולהתרשם מפלאי הבריאה, ומתוך כך להבין את גדולת השם ולתפוס עד כמה טוב ונכון להיות קרוב אליו ולעשות את רצונו. השכל מאפשר ללמוד על הרעיונות העמוקים שמאחורי בריאת העולם, על העובדה שהקדוש ברוך הוא מהווה את העולם בכל רגע מחדש ועל האיכויות המיוחדות והיוקרה שבתורה ובמצוות.

הידיעה והתפיסה של הדברים הללו היא אכן מתנה גדולה, אבל לא זו התכלית. המטרה היא לא שהאדם יעוף מעל החיים האמיתיים שלו ויראה את השמיים. המשימה היא לדעת את אותם דברים ולהפנים אותם, עד שהחיים עצמם ישתנו וישתלבו באותם רעיונות גדולים.

הדבר כמעט מפורש בפסוק אותו קראנו בתחילת ספר דברים: "וַיִּדְעֶתָ הַיּוֹם וַהֲשַׁבְתָּ אֶל לְבָבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם מִמֶּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד". האדם בזכות תבונתו יכול להכיל את האמת הזו ש"אין עוד" חוץ מהשם, אבל המטרה היא להכניס את הדברים "אל לבבך", לראות את הדברים אחרת בעזרת התובנות הגדולות ולהתנהג בהתאם.

הנה דוגמה קטנה: למי מאיתנו לא קורה שהתוכניות משתבשות? אם פספסנו רכבת לפגישה חשובה, שכחנו לקנות מוצר חיוני בקניות או לקחת את כרטיס האשראי. שיבוש כזה בתוכניות עלול להרוס את מצב הרוח, לגרור חוסר מוטיבציה ולעורר עצבים.

על השגחה פרטית שמענו וידענו. הקדוש ברוך הוא משיג ומנהל כל פרט בבריאה והכל מחושב ומתוכנן. כל עלה שנופל מהעץ, וכל דבר קטן שקורה לנו. כשאנחנו שמים לב לעובדה המדהימה הזו, אנחנו שופטים אחרת את הסיטואציה. התוכנית אומנם השתבשה והדברים לא מתרחשים בדיוק כמו שציפינו מהם להתרחש, אבל אם זו התוכנית של הקדוש ברוך הוא - אנחנו סומכים עליו. וזה מרגיע, מעודד ואפילו משמח. כשהתוכניות משתבשות, ובכל זאת אנו שומרים על רוגע ועל מצב רוח טוב, זה רגע שבו השכל שלנו עושה בדיוק את תפקידו: לתווך בין הרעיונות הגבוהים לבין הרגשות הקטנים שלנו.

קעת נראה איך התוכן הזה נמצא בתוך הדברים

זה ממש לא תיאורטי

הבנו שעיקר השימוש בשכל הוא לא לשם ההתרוממות וההשגה של מושגים עליונים יותר לכשעצמם, אלא אך ורק במטרה להשפיע ולעצב את ההתנהגות והרגשות.

זה עשוי לעורר שאלה לא פשוטה: איזה טעם יש בלימוד נושאים בתורה שלכאורה לא עוסקים בפרקטיקה? בשביל מה ללמוד רעיונות תיאורטיים שלא ישפיעו על החיים בשטח?

את השאלה הזו אפשר לשאול בכמה צורות: לשם מה צריך ללמוד את כל סיפורי התורה ולהתעמק בהם ולחשוב עליהם? לשם מה צריך ללמוד נושאים הלכתיים שעוסקים בסיטואציות שלא כל כך נפוצות בנסיבות החיים שלנו? ולשם מה צריך ללמוד נושאים עמוקים בחסידות כמו העולמות העליונים והספירות?

לכאורה, הדבר הנכון לעשות הוא להפעיל את מכונת ההבנה שלנו רק לצבור ידע הלכתי מעשי לצד מוסר, ערכים ועבודת המידות.

את ההסבר לזה נמצא אם נעמיק לשכבה פנימית יותר בתוך דברי רבי יוחנן. נקרא את הדברים בלשונו של הרבי:

כשם שבאילן,

אף שבפועל צומחים הפירות רק מהפרחים היוצאים מן הענפים, ולא על גוף האילן, ומכל שכן לא על שורשיו^ח,

אף על פי כן, מובן שכדי שהפירות יצמחו, מוכרחים וזקוקים הם גם לגוף ושורש האילן, וגם התכלית שלהם היא לצורך הפירות.

ולכן, אילן שאינו נותן פירות - "תשחית וכרפת" את שורשו וגופו -

כן הוא גם בנוגע ל'אדם שבשכל':

אף שעצם השכל הוא למעלה מלהיות מקור ושתהיה לו שייכות ישירה אל המידות, הנה גם ה'אדם שבשכל' משפיע במידות.

הגמרא מבארת זאת על ידי משל מאילן.

כשם שמעלתו של אילן היא בנתינת פירות^ז, כן הוא גם בנוגע ל"אדם" (תואר השכל), תלמיד חכם:

מעלתו של תלמיד חכם היא בהיותו "הגון", ששכלו פועל על מידותיו, שנותנות לאחר מכן חיות בקיום המצוות.

"מאי [מה הם] פירות? מצוות".

המשל שמדמה תלמיד חכם הגון לעץ מניב פירות מלמד אותנו הרבה יותר מאשר ערך המוסריות וההגינות. הוא אומר לנו כך: "תלמיד חכם" הוא דוגמה לאדם שהראש שלו בכל הדברים הנכונים, אבל כל זה כמעט חסר ערך אם ההתנהגות היומיומית שלו איננה "הגונה". כי הבנה וידיעה בצורה הנכונה שלהן צריכות להיות ממוקדות בהשפעה על הרגש, על חוויית החיים.

ייחודו של האדם הוא הרי בתבונתו, וכל התכלית היא שהתבונה הזו תתבטא בפירות טובים ועסיסיים, ועל פי חז"ל הכוונה היא למצוות. כלומר: צריך להיות מתאם בין ההבנה לבין היישום. ככל שהאדם מבין יותר ויודע יותר, קיום המצוות שלו צריך להיות שמח ונלהב יותר. ככל שאדם מודע יותר למערכת הפלאית של גופו, הוא יודה עליה להשם בשמחה ובהתרגשות גדולות יותר. ככל שאדם חושב יותר על העבודה והפרנסה ורואה שהשם הוא הזן ומפרנס אותו, הוא מברך את ברכת המזון ומודה להשם על האוכל בכוונה גדולה יותר. וככל שאדם מודע למעלתו ולקדושתה של השבת, הוא מקפיד יותר בהלכות שמירת השבת.

כאן נסגור גם את התשובה לשאלה השנייה בדברי רבי יוחנן. אנחנו מדברים על תלמיד חכם לא בהקשר הצר של טיפוס מסוים מאד. "תלמיד חכם" הוא פשוט המודל הכי מובהק לאדם שאכן משתמש בצורה מלאה בשכל שלו. ועם זאת, אם הוא לא "הגון", אם התבונות שלו לא משנות את מי שהוא - הוא לא "אדם".

ח. כי עצם האילן הוא דוגמת היש האמיתי, וגם הענפים המתפשטים ממנו הם דוגמת בחי' אין של יש האמיתי, ורק הפרחים היוצאים מהענפים הם דוגמת אין של יש הנברא, שמהם מתוהים הפירות - יש הנברא (ד"ה וכנה תרל"ז פ"ה).

ז. לקו"ת אמור לה, וראה בספרי כאן: ומה אילן כו' פירות עצמם עאכו"כ. ז. סוטה מז, סע"א.

התשובה בקצרה היא שגם כשלומדים בתורה דברים שלכאורה תיאורטיים ורחוקים מיישום, כאשר לומדים אותם לאורך זמן, שוב ושוב, הם משפיעים עמוק מאד על חוויית החיים שלנו, על הרגשות וגם על ההתנהגויות.

וכעת בהרחבה:

בשכל האדם ובהבנה האנושית קיימות שתי רמות.

רמה ראשונה זו ההבנה האנושית שיש לה השלכה פרקטית. אלו התובנות והמסקנות שמוורות לנו כיצד להתנהג הלכה למעשה, רעיונות שמסבירים לנו כיצד נכון להתנהג ואיך לנהל את החיים. זו למעשה 'מערכת ניהול' טובה לרגשות ולמעשים שלנו.

אבל יש רמה שכלית גבוהה יותר, שנקראת בחסידות "עצם השכל": אלו היכולות הגבוהות של השכל, דרגות גבוהות של הבנה שעשויות להיראות תיאורטיות ומופשטות מאד (בחסידות התואר המתאים לזה הוא "אדם", וזו משמעות המושג "אדם שבשכל").

לפי זה, ניתן לפרש את החידוש בגמרא שאכן "האדם עץ השדה" במובן עמוק יותר: גם הרמה השכלית הגבוהה ביותר משפיעה עמוקות על האישיות שלנו. כי גם **"האדם"** שבתוך האדם - והכוונה היא לשכל המופשט ביותר - הוא עץ. כלומר: כל מהותו היא ההשפעה המעשית והשינוי שהוא מחולל באדם עצמו.

גם את הפרט הזה אנחנו מסיקים מתוך המשל שמשווה את האדם שמשמש בשכלו בצורה הנכונה לעץ שמניב פירות:

במלאכת ההצמחה של הפירות משתתפים כל חלקיו של העץ - הגזע החסון, הענפים הרבים והארוכים, וגם השורשים העמוקים והבלתי-נראים. ההצדקה לקיומם היא בסופו של דבר מבחן הפירות: אם הם עושים שינוי ומפיקים את התוצאה, יש להם זכות קיום ואסור לכרות אותם. זה החידוש המפתיע שמסתתר כאן: בסופו של דבר, גם השורשים צריכים להיות חלק מעשיית הפירות. ולא - אין להם הצדקה.

ומה הדבר הכי דומה לשורשים של העץ? השכל המופשט והנסתר ביותר. 'עצם השכל' אומנם לא נותן לנו הוראות ופקודות ישירות, איך להתנהג בפועל או איך להגיב לסיטואציה כזו או אחרת, אבל הוא נותן לנו משהו הרבה יותר חשוב: הוא משנה את הגישה הכללית שלנו לחיים, הוא בונה

מחדש את סולם הערכים שלנו.

בתורה, אפשר לסווג את זה לשני סוגי תכנים: יש את החלקים הפרקטיים יותר, כמו הלכה למעשה ודברי מוסר שעוסקים ישירות בעבודת המידות וכוללים עצות מעשיות. ויש את הביטוי של 'עצם השכל' בלימוד התורה, שזה הלימוד העיוני של שורשי ההלכה, ההתעמקות בסיפורי התורה ובמיוחד בחסידות ובקבלה. אלה תכנים שלא עוסקים ישירות בעולם שלנו, אלא במושגים מופשטים.

וזה בדיוק החידוש: גם לתכנים הגבוהים יש השפעת עומק ממשית על האדם ועל גישתו לחיים.

כשאדם מתעמק בסיפור הפרשה, עוד לפני שהפיק מכך את הלקח המעשי, הוא מקבל כבר את רוח הדברים. הוא מגלה בתוך הסיפור את האהבה של הקדוש ברוך הוא לבני ישראל, את ההתמסרות של האבות הקדושים לעבודת השם ואת הצורה בה הקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם. עוד לפני שהוא מפיק את המסר, משתנה הגישה שלו לחיים, הוא מקבל חינוך שורשי לאהבת השם ולעבודתו.

כשאדם מתעמק בכללים היסודיים של הלכות שבת או כשרות, כשהוא שקוע במאמץ לפענח סוגיה, הוא מקבל מבט תורני על הנושאים, הוא תופס את בסיס הדברים שלפעמים הוא חשוב ובעל ערך רב יותר מאשר הפרקטיקה עצמה.

כשאדם לומד מושגים נעלים בחסידות, על גדלות השם ועל עבודתם הרוחנית של המלאכים, למרות שאין לזה קשר ישיר לחייו שלו, הלימוד מחלחל לתוכו את ההבנה שהקרבה להשם עדיפה מכל ההנאות שיש לעולם הזה להציע.

והאמת היא, שדווקא לתכנים האלה יש עוצמת השפעה גבוהה עוד יותר מאשר לתוכן שמתקבל ישירות בשכל:

ואדרבה:

בשכל השייך למידות - כיוון שהמידות שבלב תופסים מקום אצל שכל זה, יכולים הם לגרום העלם על אור השכל. וכאשר יש אצל האדם טמטום הלב, אין השכל

ט. ויתירה מזו: מכיון ששכל השייך למדות אינו מהפך את מדותיו, עלול שיטעה גם בשכלו, מצד השווד דטבע מדותיו.

יכול להשפיע על המידות⁹.

מה שאין כן בעצם השכל - להיותו למעלה מכללות עניין המידות, לא שייך שיוכלו להעלים עליו, והוא מאיר גם בלב.

להנחיה מעשית ופרקטית, הלב יכול להתנגד. התוצאה בהכרח היא שאם וכאשר ניקלע למשבר כזה או אחר, לא תמיד נציית לאותה הנחיה. אך שינוי הגישה הכללי מטפל ברבדים העמוקים יותר בנפש, ואז המחויבות ללכת בדרך התורה והמצוות יציבה ועקבית יותר.

נסביר יותר:

ההנחיה המעשית פוגשת את האדם בצמתים ובהתלבטויות בחיים. הוא שואל את הרב כיצד עליו לנהוג ומקבל תשובה קונקרטית - זה אסור וזה מותר, עשה כך ואל תעשה כך. אבל כאן הוא כבר עומד בניסיון: הוא כבר 'משוחד', הלב שלו מושך אותו לכיוונים אחרים, ויכול להיות שיהיה לו קשה להתגבר על כך ולבחור בדבר הנכון.

לכן, כשלומדים כיצד להתנהג הלכה למעשה, לא קל למלא אחר כל ההוראות הפרטניות. לא תמיד אדם ילך על 'המהודר ביותר', לפעמים הוא יתפשר גם על ה'כשר בדיעבד'. הוא יבקש מהרב פתרון יצירתי 'להתגבר' על 'המכשול ההלכתי'. ואם וכאשר הוא 'יאלץ' להישמע להוראות ההלכה, הוא יעשה זאת בפרצוף חמוץ.

אבל העיסוק ב'עצם השכל' מחנך את האדם ובונה אצלו סולם ערכים, מבלי להתייחס להשלכה המעשית של הדברים. הוא לומד על הדברים באופן אובייקטיבי ולא משוחד בנטיות האישיות שלו.

ואז, כשהוא ניגש לצומת של דילמה והתלבטות כיצד נכון לנהוג, הוא כבר יודע שההוראה ההלכתית היא תמיד הטובה ביותר, כי המחויבות לתורה והנאמנות להלכה ולמצוות הן אצלו בראש סולם הערכים. הוא יבחר מראש באופציה של 'מהדרין מן המהדרין', ומתוך שמחה ואושר.

נחיצות לימוד החסידות

לאור הדברים שלמדנו נוכל להבין כמה חשוב להשקיע בלימוד החסידות, ומה יש בלימוד הזה שאין בלימוד חלק ה'נגלה' שבתורה:

ועל דרך זה הוא כללות ההבדל בין הנגלה שבתורה לפנימיות התורה:

גליא דתורה [- החלק הנגלה שבתורה] - כיוון שנתלבשה בעניינים גשמיים, לכן שייך שלימוד התורה לא יזכך את האדם.

מה שאין כן פנימיות התורה פועלת סוף כל סוף על כל מי שלומדה. כמאמר רז"ל¹⁰ "המאור שבה (פנימיות התורה)" מחזירו למוטב¹¹."

מובן מאליו שלימוד ה'נגלה' שבתורה הוא נחוץ ויסודי. רק כך יודעים מה השם רוצה מאיתנו הלכה למעשה. מעבר לזה שלימוד של כל שורה ומילה בתורה הוא רגע של התחברות לקדוש ברוך הוא ולקדושה שלו שנמצאת בכל פסיק בתורה. ובכל זאת, יש מעלה מיוחדת בלימוד החסידות, שעל פניו מנותקת מעולם המעשה.

תורת ה'נגלה', החלק היישומי של התורה, לא משנה מיד את הגישה של האדם לחיים ולא משפיע על סולם הערכים שלו באופן מהותי. אדם שילמד רק את ההלכה, לא תמיד יצליח להתמודד כשיבואו ימים קשים. "פנימיות התורה" כן משנה את האדם באופן מהותי. היא מעניקה לו משקפיים חדשים להביט על כל דבר בעולם: מה זו מצווה, מה זו נשמה ומהי עבודת השם. כך היא מחשלת אותו וגורמת לו ללכת בדרך התורה ולא לסור ממנה חרף כל הקשיים.

והמסר אלינו ברור: צריך לעסוק בעניין ברצינות, ללמוד בצורה שיטתית גם את הנושאים העמוקים ביותר, לשקוע בלימוד חסידות!¹²

9. ראה בגוף השיחה (אות ז) הרחבה בהוראה זו, ובדגש על הפצת המעיינות של תורת החסידות חוצה.

10. ראה ד"ה ביוהשמע"צ תרס"ה.
יא. איכ"ד בתחלתו. ירושלמי חגיגה פ"א, סה"ז.
יב. קה"ע בירושלמי שם. וראה לקו"ש ח"ד עמוד 1039.
יג. ועפ"י תובן שייכות המאמר מאי דכתיב כי האדם עץ השדה כו' לדלעיל מיני: ליתני מר ליתני א"ל חלש לבאי ולא יכילנא, לימא מר מילתא דאגדתא א"ל הכי אמר ר"י מאי דכתיב כי האדם כו'. דלכאורה מהי שייכות אגדתא פנימיות התורה, כנ"ל בפנים.

שקרה מפרספקטיבה חדשה, ויכעס יותר.
 התהליך הפסיכולוגי של החסיד עובד
 הפוך. ביום שלמוחרת התקרית הוא יאמר
 לעצמו: מה כבר קרה? העליבו אותי, אז
 מה? הרי הכול שטויות ביחס לקדוש ברוך
 הוא. כעבור יומיים הוא יבחן את הדברים
 שוב בשיקול דעת, וייתן לעצמו גערה: לא
 מתאים בכלל לכעוס ולצאת מהכלים. גם
 אם פגעו בך, היית צריך לקבל זאת באהבה...

אמר פעם חסיד אחד: מה ההבדל בין יהודי
 שלומד חסידות, לבין יהודי ירא שמייס
 שלא לומד חסידות? שניהם יכעסו עליך
 וייעלבו מאד אם תחטיף להם סטירה
 מצלצלת... ההבדל הוא ביום שאחרי.

מי שלא למד חסידות, ישחזר את הסצנה
 שוב למוחרת, והעצבים שלו ירתחו עוד
 יותר. תחושת העלבון תיצרב בו עמוק
 יותר. כעבור יומיים הוא יבחן שוב את מה

תרגול מעשית

עלינו ללמוד חסידות באופן שיטתי ומעמיק, שבסופו של דבר יחולל בנו שינוי פנימי.
 אם אין לנו שיעור קבוע, נתחיל כזה. אם יש לנו שיעור, נתמיד בו ונתייחס אליו ברצינות
 ובהשקעה. חשוב מכך: לאחר כל שיעור או לימוד חסידות בחברותא, להקדיש חמש
 דקות למחשבה עצמית איך לא להשאיר את הדברים בעולם התיאורטי אלא להפנים
 אותם ולהבין איך זה משליך לחיינו האישיים.

צידה לדרך

נאמר: "ואותי עזבו, ואת תורתי לא שמרו" - הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו
 מתעסקין בה, המאור שבה היה מחזירן למוטב! (איכה רבה פתיחתא ב)

לחיות עם הרבי - סביב השעון

וידאו מהרבי ברצף
 בכל שעות היממה

לבית חב"ד, בית הכנסת,
 לעסק או למוסד החינוכי
 התוכן מתעדכן כל העת,
 בקטעים רלוונטיים

תוכן מרתק ומותאם לקהל היעד

מבצע מיוחד
 לארץ הקודש:
 הנחה 35%
 לשנה
 הראשונה

JEM ישראל < did.li/JEM-tv < 03-3083554

לפרטים והרשמה:

בחודש אלול, צריך להתייחס בצורה יפה ונעימה ולהרבות בשלום – בין אדם לחברו ובין איש לאשתו

לפנינו מכתב תשובה ליהודי שנישא בשנית ומערכת היחסים שלו עם אשתו השנייה הסתבכה. הם התרחקו זה מזו ונקלעו למריבות וסכסוכים שקלקלו את חיי הזוגיות של השניים.

(אגרות קודש, כרך ג, אגרת תשל"ב)

* בדרך כלל פנה הרבי לנמענים בגוף שלישי. הערנו על כך רק בפעם הראשונה, כדי לא להכביד על שטף הקריאה.

לעבור דירה ולהתרחק ממלבי המריבות

במכתבך אליי אתה מתאר את מצבו [מצבך*] בעניין היחס עם הזיווג שני שלו [רעייתך בנישואין שניים]. ולאחר שמציע את כל טענותיו ואת כל מה שאירע בסכסוכי הדברים שביניהם, לפי דעתי כל אלה הם עניינים שאין להם יסוד ואינם אלא סכסוכי דברים בעלמא [מריבות סתמיות שניתנות לפתרון]. ובטח בין הגורמים למריבות אלה יש גם כן את זה שמתערבים אנשים אחרים, ועניינים של לשון הרע [הפצת שמועות הדדיות מאחורי הגב] וכיוצא בזה.

ובמילא, כדי לפתור את הדברים לפי דעתי צריך היה לבקש עצות [לחפש דרכים] איך לקרב את לבכם זה לזה וזו לזה וכך להתגבר על המריבות שנוצרו כתוצאה מהתערבות של גורמים שונים שהרחיקו ביניכם. ואם באפשרי הוא, מה טוב שיעתיקו את דירתם מהמקום שבו הם גרים עכשיו, כדי שלא להיות ביחד עם אלו שיש סיבה לחשוב שהם הולכי רכיל ומדברים גוזמאות [מפיצים שמועות ומנפחים בהגזמה כל דבר קטן וכך מלבים את המריבה ביניכם]. ואז יש לקוות שמעט מעט יתקרבו זה לזה וימעטו הסכסוכים, עד שיהיה שלום ושלווה ביניהם.

לדבר בצורה רגועה ונעימה

ומובן שמצידך עליך להתייחס לרעייתך בצורה נעימה יותר. בהתאם למאמר רז"ל, שהאישה דמעתה מצויה [רגישה יותר], הנה דבריו יהיו בנחת, ואז יהיו נשמעים יותר בקלות. וכמו שאומר הפסוק: "מענה רך ישיב חֲמָה" [שדווקא דיבור רגוע ורגיש יכול לשכך כעסים] - זה נכון אפילו כשיש לחמה יסוד [סיבה אמיתית], וזה נכון בפרט שבנידון ידידיה [במיוחד במקרה שלך], שאין לה יסוד אלא הסיבה להתפרצות הכעס של רעייתך כלפיך היא התרגשות כהוצאת דברים בעלמא [פורקן של הרגשות הסוערים].

עליך לקחת לתשומת ליבך במיוחד גם את מה שאמר רז"ל, שזיווג שני מותאם לאדם לפי מעשיו. ולבד [חוץ מה] פירוש הפשוט שבזה, שהשידוך עצמו נקבע בשמיים בהתאם להתנהגות, הנה יש ללמוד מזה גם כן אשר במעשיו אחרי הנישואים תלוי היחס שביניהם - הרבה יותר מאשר בזיווג ראשון. לכן, לכל מעשה שלך יש השפעה גדולה יותר על מערכת היחסים ביניכם, ועליך להתנהג בהתאם...

חודש אלול במיוחד – זמן להתייחס בצורה יפה

מובא בחסידות שבחודש אלול הנה נפגשים עם המלך [הקדוש ברוך הוא] בשדה, ובשדה רשאים ויכולים כל מי שירצה - לצאת ולהקביל את פני המלך, והמלך מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם.

והכלל הוא שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא [ההתנהגות שלנו משפיעה על ההתנהגות של הקדוש ברוך הוא כלפינו], ומכאן אנו למדים שכן צריך כל אחד ואחד מאיתנו להיות בהנהגתו בסביבתו לכל הקרוב קרוב אליו - שאף אם נדמה לו, ואפילו אם יש יסוד לזה, שחברו הוא 'איש שדה' [שלא מתנהג בצורה הולמת כלפינו], בכל זאת צריך לקבלו בסבר פנים יפות ולהראות לו פנים שוחקות.

וכמו שחודש אלול הוא זמן המסוגל [מתאים במיוחד] להנהגה כזו בין הקדוש ברוך הוא ועם ישראל, הוא גם כן זמן המסוגל להנהגה כזו בעולם הזה התחתון, בין אדם לחברו ובין איש לאשתו.

הביאור מופיע בגופן כזה. מילים שעוזרות לשטף הקריאה הכנסנו ללא סוגריים, מילים שמבארות מושגים או מילים - מופיעות בתוך סוגריים.

שוטרים ושערים

מאמר "שופטים ושוטרים" - ספר המאמרים תשכ"ט, שטז

תנאי ראשון ויסודי לעבודת השם, ואת זה יודע כל שומע מוסר, הוא לשמור על עצמנו - לא להסתכל לכל מקום, לא לשמוע כל קול ולא לדבר כל מה שמתחשק. אבל בדרך החסידות כל מושג השמירה על החושים ו"השערים" מקבל משמעות עמוקה ומרוממת הרבה יותר. בחסידות, זו שמירה של שערי הגוף כדי להפוך אותם ל"שערים" שבהם מתגלה הקדוש ברוך הוא, ל"שערים" שדרכם בא הקדוש ברוך הוא אל תוכנו, אל הפנימיות ואל תוך האישיות שלנו.

במאמר "שופטים ושוטרים" מאת הרבי, אפשר לראות את הבנייה של הפרשנות החסידית להוראת הצבת ה"שופטים" על גבי קומת המוסר הפשטנית.

כתוספת והשלמה לנושא, נביא את דברי הרבי במכתב (הוספות ללקוטי שיחות, כט, 438), שבו הרבי ממשיך ודורש באותיות קצרות ומחכימות את כל הפרשה הזו, וזו לשון קדשו: **שופטים** (הפסק וההחלטה) **ושוטרים** (קיום ההחלטה על ידי גערה במבין, והפכת כסיל זה יצר הרע) **תיתן לך בכל שעריך** עיניים אוזניים אף פה... של העיר קטנה זו הגוף, ושפטו את העם אלו האברים... **משפט צדק** (אין אמת אלא תורה) **לא תטה משפט** (עצמו, על ידי אשר) **לא תכיר פנים** (של עצמו, על ידי אשר) **ולא תיקח שוחד** (דאהבת עצמו, אשר על כל פשעים תכסה. ואז) **תחיה וירשת את הארץ אשר השם אלוקיך נותן לך** - חלקו בעולם, שישחררנו מחושך הגלות, יאיר ויזכר אותו עד אשר קדוש יהיה... ועל ידי זה, גאולת חלקו הוא, יקדים הגאולה השלימה, גאולת כל אחינו בני ישראל כפשטה, גאולה האמיתית לירש את הארץ אשר השם אלוקיך נותן, על ידי משיח צדקנו.

א. וביערת הרע

"שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך". משמעות הפסוק הזה בעבודה הרוחנית היא שצריך להציב ביקורות של שפיטה ומשטור על ההתנהגות שלנו (ה"שערים" של הגוף) - תחילה בעצם ההתייבבות למלחמה מול היצר הרע והגדרת הגבולות ("שופטים"), ואם לא די בכך, לאיים ולהשתמש בשפת התגמול והעונש ("שוטרים").

ההשלכות של זה הן סילוק הרע הפנימי מתוכנו ("וביערת הרע מקרבך"), ובעקבות זאת גם מכללות ישראל ("וביערת הרע מישראל") ומכל העולם כולו.

השופטים והשוטרים וביעור הרע

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך"¹, ומסים **"וביערת הרע מקרבך"**²... **וביערת הרע מישראל"**³.

צריך לשמור על ה'שערים' של הגוף

והענין בזה, דהנה אִמְרו חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָהּ⁴ **"עיר קטנה זה הגוף, ואנשים בה מעט אלו איבריו, ובא אליה מלך גדול זה יצר הרע... וסבב אתה ונבנה עליה מצודים גדלים"**.

ועל זה נאמר **"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך"**, שצריך לתן "שופטים ושוטרים" בכל ה"שערים" שִׁבְגוּפוֹ שֶׁל אָדָם (עיר קטנה)⁵.

תכלית העבודה: לבער את היצר מקרבנו

ותכלית העבודה היא לפעל **"וביערת הרע מקרבך"**,

דקאי [= שֶׁהַפְּנִיָּה הַיָּא] על היצר הרע. כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָהּ בְּסִפָּהּ⁶ **"שבעה שמות יש לו ליצר הרע... הקדוש ברוך הוא קראו רע"**, ועל זה נאמר **"וביערת הרע מקרבך"**⁷.

גירוש הרע "מקרבך" - מבער את הרע מכללות ישראל ומכל העולם

4. קהלת רבה, פרשה טו, טו.

5. ראו ש"ך על התורה על הפסוק, אור התורה, שופטים, ע' תתכב.

6. נב, א.

7. ראו אור החיים על הפסוק בראה יג, ו. הובא באור התורה שם (ע' תתכח). ד"ה שופטים ושוטרים תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' שיט).

1. פרשתנו טז, יח.

2. שם יז, י.

3. שם, יב.

ועל ידי זה שמגרש הרע מקרבו נעשה גם
”ובערת הרע מישראל”, שמגרש את הרע מפללות
ישראל ומפל העולם כלו...

דמאחר שביראת העולם היא בשביל ישראל,
”בראשית, בשביל ישראל שנקרא ראשית”⁸, הרי
על ידי זה שהרע מתבגר מישראל, אזי במילא
מתבגר הרע מן העולם כלו.

שופטים ושוטרים – המלחמה ביצר הרע

וכל זה נעשה על ידי ”שופטים ושוטרים”:

דענין השופטים הוא כמאמר רבותנו זכרונם
לברכה⁹ ”לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע”.

וענין השוטרים הוא כמאמר רבותנו זכרונם
לברכה¹⁰ ”יזכור לו יום המיתה”, שזהו על דרך
ענין השוטרים שנותנים הענש...

ב. נודע בשערים

אך יש משמעות עמוקה יותר להצבת
השופטים והשוטרים על שערי הגוף.

כדי להבין זאת, נעיין במשמעות הפסוק **”נודע
בשערים בעלה”**.

על פי הפירוש הפנימי של הדברים, הכוונה
היא שהקדוש ברוך הוא (”בעלה”), שהוא
אינסופי ואף מחשבה אנושית לא יכולה לתפוס
בו כלל, מתוודע אלינו (”נודע”) דרך ”שערים”
– כשיהודי עובד את השם ”לפום שיעורא
דיליה”, בעבודה האינדיבידואלית שלו; וגם
הקדוש ברוך הוא מצידו מצמצם את עצמו
ב”שיעור וגבול”, כדי שאנחנו נוכל להתחבר
אליו בהתקשרות אישית-פנימית.

אך כתנאי להתגלות האלוקית בנו, יש להציב
”שופטים ושוטרים” – ובפרק הבא יוסבר מה
כוונת הדברים בעבודת השם בפועל.

**”נודע בשערים בעלה” – הקדוש ברוך הוא
מתגלה על ידי ‘שערים’**

ובאור הענין ד”שפטים ושטרים תתן לה בכל
שעריך” בעמק יותר:

הנה¹¹ כתיב¹² ”נודע בשערים בעלה”,
בעלה הוא קדשא בריך הוא¹³ דלית מחשבה
תפיסא ביה כלל¹⁴ [= הקדוש ברוך הוא, שאין
מחשבה תופסת בו כלל],
ומכל מקום **”נודע בשערים בעלה”**, שנעשה
נודע בבחינת השגה על ידי שערים.

שני פירושים ב”שערים”: עבודה אישית, שיעור וגבול

שיש בזה שני פירושים:

פרוש הראשון, **שערים** מלשון ”לכל חד וחד
לפום שיעורא דיליה”¹⁵ [= לכל אחד ואחד כפי
מדתו] – שהרי אינו דומה העבודה של אחד
לחברו.

דאף על פי שכל הנשמות מתאימות ו”כלנו
כאחד”¹⁶, מכל מקום, הרי כללות נשמות ישראל
נחלקות לשטים רבוא נשמות פרטיות שהם
שטים, וכל שרש מתחלק לשטים רבוא ניצוצות
כו¹⁷. ולכן אינו דומה סדר העבודה של אחד
לחברו...

ופרוש זה ב”שערים” (סדר העבודה ד”כל חד
וחד לפום שיעורא דיליה”) קשור עם פרוש השני
בשערים, מלשון **שיעור וגבול**.

שהרי עבודתו של כל אחד, אפלו כשהיא אצל
באפן של בלי גבול, מכל מקום לגבי הקדוש ברוך
הוא הרי זה בגבול. וכל שכן בהיותו במעמד ומצב
שעדין לא יצא מהגבלה שלו.

ומכל מקום ”נודע בשערים בעלה”, דקודשא
ברוך הוא איתידע [= מתוודע] לכל חד וחד לפום
שיעורא דיליה.

”שופטים ושוטרים” – תנאי ל”נודע בשערים”

אמנם, כדי שיהיה ”נודע בשערים בעלה”, צריך
להיות הקדמת העבודה ד”שפטים ושטרים תתן
לה בכל שעריך”...

11. בהבא לקמן – ראו ספר המאמרים תרכ”ט שם. וראו גם אור התורה
שם (ע’ תתכג ואילך).

12. משלי לא, כג.

13. זוהר חלק א קג, א.

14. ראו ‘פתח אליהו’ – תקוני זוהר בהקדמה (ז, א).

15. זוהר שם.

16. נוסח ברכת ‘שים שלום’ וראו תניא פרק לב.

17. תניא פרק לו.

8. פרש”י ורמב”ן בראשית א, א.

9. ברכות ה, א.

10. שם.

ג. בכל שעריך

וחקיקה גדולה בנפש ולא תעבור בלי התעוררות
רע בהתגלות, רחמנא לצלן;

וכמו כן צריך להיות ההגדרה בענין השמיעה,
להיות אוטם אניני משמוע דבר רע.

כמו לשון הרע, שעל ידי זה מציל תליתא²⁵ =
שלשה]. ועוד זאת, שעל ידי זה פועל גם למעלה
שפאשר באים לקטרג עליו לא רוצים לשמוע,
כמו שכתוב²⁶ "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע [אל
בלעם, ויהפך הוי' אלקיך לך את הקללה לברכה]"
- והינו לפי שהנהגה מלמעלה היא באפן דמדה
כנגד מדה²⁷, ולכן כפאשר הוא אינו רוצה לשמוע
רע על חברו, אזי פועל שפאשר רוצים לדבר עליו
רע למעלה אין שומעין מלכתחלה.

וכמו כן צריך להיות ההגדרה בענין הריח,
להזהר מהרהורים רעים. כמאמר רבותנו זכרונם
לברכה²⁸ "הרהורי עברה קשים מעברה, וסמנך
ריחא";

וכמו כן צריך להיות ההגדרה בענין הדבור.
וכמו שכתב הרמב"ם²⁹ "ואפילו בצרכי הגוף לא
ירבה אדם דברים [ועל זה צו חכמים ואמרו: כל
המרבה דברים מביא חטא], ואמרו³⁰ לא מצאתי
לגוף טוב אלא שתירה".

וכפאשר ישנה ההגדרה בכל ארבעה ענינים אלו,
שזהו ענין "שפטים ושטרים תתן לך בכל שערך"
- שעל ידי זה נעשה "ובערת הרע מקרבך" ועל ידי
זה גם "ובערת הרע מישראל" כנזכר לעיל,

אזי יכול להיות הענין ד"נודע בשערים בעלה",
שקדשא בריך הוא יהיה אתידע לכל חד וחד
לפום שיעורא דיליה.

העבודה של הצבת "שופטים ושטרים" מביאה להתגשמות הנבואה "אשיבה שופטיך כבראשונה"

ועל ידי הענין ד"שפטים ושטרים תתן לך בכל
שערך" כפי שהוא בעבודתו של כל אחד מישראל,
פועלים שיהיה הענין ד"שפטים ושטרים תתן לך
בכל שערך" גם כפשוטו, כמו שכתוב³¹ "אשיבה
שפטיך כבראשונה ויעצין כבתחלה", בגאולה
האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

ההתגלות של האלוקות היא ב"שערים" של
הגוף: **בראייה**, לראות אלוקות בכל מקום;
בשמיעה, לשמוע ולציית לדבר השם; **בריח**,
לעשות נחת רוח לקדוש ברוך הוא; **בדיבור**,
להתפלל לפני השם.

אך התנאי המקדים לכך הוא להציב שמירה
והגבלה על אותם חושים ממש: **בראייה**,
לא להביט ולראות רע; **בשמיעה**, לאטום
את האוזניים משמיעת רע; **בריח**, להיזהר
מהרהורים רעים; **בדיבור**, לא להרבות
בדיבורים סתמיים.

ארבעה שערים בנפש להתגלות האלוקות: ראייה, שמיעה, ריח ודיבור

דהנה, יש ארבעה שערים בנפש, דהינו **ראייה**
שמיעה ריח ודיבור.

העבודה דבחינת **ראייה** היא כמו שנתאמר¹⁸ "שאו
מרום עיניכם וראו מי ברא אלה";

העבודה דבחינת **שמיעה** היא כמו שכתוב¹⁹
"ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים
אשר אנכי מלמד אתכם לעשות";

העבודה דבחינת **ריח** היא כמו שכתוב²⁰ "ישימו
קטורה באפך";

והעבודה דבחינת **דיבור** הוא ענין **התפלה**, כמו
שכתוב²¹ "[ותאמר] הפעם אודה את ה'".

התנאי להתגלות אלוקות ב"שערים" – גידור החושים

וההקדמה לזה הוא ענין "שפטים ושטרים תתן
לך בכל שערך":

והינו שצריך להגדיר עצמו בענין ה**ראייה**,
שיהיה "עצם עיניו מראות ברע"²².

וכמבאר באריכות בספרי מוסרי²³, ומובא גם
בקצור בחסידות בקנטרס העבודה²⁴, שגם כפאשר
ההבטה היא בקר רוח ובשעת מעשה אינו
מרגיש בעצמו איזה התפעלות, הרי זה עשה רשם

25. ראו ערכי טו, ב.

26. דברים, כג, ו.

27. ראו סנהדרין ז, א.

28. יומא כט רע"א.

29. הל' דעות פ"ב ה"ד.

30. אבות פ"א מ"ז.

31. ישעיה א, כו.

18. ישעיה מ, כו.

19. ואתחנן ד, א. וראו לקוטי תורה צו י, ב. ואתחנן ג, ג.

20. ברכה לג, י. וראו פירוש המלות לאדמו"ר האמצעי פ"ט.

21. ויצא כט, לה. וראו ספר המאמרים תרכ"ט ע' טו. ובכ"מ.

22. ישעיה לג, טו.

23. ראו ראשית חכמה שער הקדושה פ"ח. קב הישר פ"ב. ובכ"מ.

24. פרק ב.

עת לדעת

אירועים בדברי ימי הסידות חב"ד על-פי לוח השנה

מבוסס על הספר 'עת לדעת',
מאת השליח הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה
מוקדש לעילוי נשמתו

תש"נ

באופן חריג, הרבי חזר מהאוהל בשעה שתיים
עשרה בלילה.

ו אלול

תרי"ז

פרצה השריפה הגדולה בליובאוויטש.

ז אלול

תשמ"ח

הרבי מודיע שזוהי העת להתחיל לבנות או
לקנות בניינים חדשים עבור מוסדות תורה,
תפילה וגמילות חסדים, ומכריז כי שנת תשמ"ט
המתקרבת היא "שנת הבניין".

ט אלול

תשל"ט

האדמו"ר ה"לב שמחה" מגור, זקן האדמו"רים
ונשיא מועצת גדולי התורה, בא לביקור אצל
הרבי. הדבר עורר תשומת לב רבה ביותר בכל
חוגי היהדות התורנית והחסידית.

ה אלול

תקל"ז

עליית החסידים הראשונה לארץ הקודש,
בראשותם של הרבנים הצדיקים רבי מנחם
מענדל מויטבסק, רבי אברהם קליסק ורבי
ישראל מפולוצק. הקבוצה התיישבה בצפת,
ומאוחר יותר רבי מנחם מענדל מויטבסק עבר
לטבריה.

תרל"ה

אדמו"ר מהר"ש נסע ללוות את בנו, אדמו"ר
הרש"ב, במסעו לחתונתו באוורוטש. אדמו"ר
מהר"ש ליווה את החתן עד לעיירה אחר־מָה
הסמוכה לליובאוויטש, משם נסע החתן יחד
עם אימו הרבנית רבקה.

כשנפרדו, הורה אדמו"ר מהר"ש לבנו
שלא יחבוש את השטריימל בחתונה, אלא
רק בשהותו בליובאוויטש - וכך נהג אדמו"ר
הרש"ב כל ימי חייו, לחבוש את השטריימל רק
בהיותו בליובאוויטש.

כמו כן, ביקש אדמו"ר מהר"ש מבנו שיחזור
לליובאוויטש לשבת שבע ברכות. אדמו"ר
הרש"ב אכן יצא לדרך לפני שבת, אך לא
הספיק להגיע לליובאוויטש ועשה את השבת
בדרך.

שבת קודש פרשת שופטים

ד' אלול

לאחר תפילת מנחה קוראים
את פרק ראשון בפרקי אבות.

יום חמישי

ט' אלול

יש ללמוד בימים אלו "דרושי
חתונה" של רבותינו נשיאנו,

לוח חב"ד

על פי הספר "הלכות ומנהגי חב"ד"

1. 'התנועות' תשמ"ט ח"ד עמ' 315, וראה גם
ב'התנועות' תשמ"ח ח"ד עמ' 264.

אלול חסידי

מהילדים ביקש הרבי לתת לצדקה פרוטה אחת בכל יום מאלול עד אחרי הושענא רבה • הסיבה לאמירת "לדוד ה' אורי" פעמיים ביום, ומדוע לא אומרים י"ג מדות באלול • ועל ה'מנהג טוב' לבקר באלול את חיילי צה"ל, לתקיעת שופר ומבצע תפילין

הוספה מיוחדת בצדקה

"מנהג ישראל להוסיף בחודש אלול בגמילות חסדים ובצדקה, ובכלל באהבת ישראל" - אמר הרבי בהתוועדות שבת פרשת ראה תש"נ.¹ בשנת תשמ"ב ביקש² הרבי מילדי ישראל "צבאות השם":

ומן הראוי שכל אחד ואחד מכם יחליט - בלי נדר - שבכל יום ויום מימי חודש אלול וחודש תשרי, עד לאחר "הושענא רבה" - ייתן לכל הפחות פרוטה לצדקה (סנט או מטבע כיוצא בזה - בכל מדינה לפי עניינה)... ולפעול זאת גם על החברים והחברות שלכם.

התוועדויות ושמחה בימי אלול

בשיחת שבת פרשת נצבים תשל"ד אמר הרבי³, בין השאר:

זוהי ההסברה על שיש כאלה שיש להם טענות לחסידים בדבר ההנהגה של חסידים בחודש אלול, והימים הרי הם ימי המוסר וכו', מה מקום לקיום התוועדויות והנהגה של שמחה?

והביאור בזה: "אני לדודי", כשיהודי יודע שבחודש אלול המלך בשדה, והוא יורד ומגיע אליו כפי שהוא נמצא בשדה, הרי הדבר מעורר אצלו שמחה; והדבר איננו בסתירה לכבוד המלך כו', כי אם אדרבה: אם לפני המלך הוא נמצא במצב של דכדוך ובמרה שחורה כו', הרי זהו עניין של היפך כבוד המלך;

נדרש אומנם עניין המרירות ובאמיתיות על כל העניינים שהם היפך [רצון] המלך; ברם צער הגוף אינו צריך לבלבל לשמחת הנפש. ולכן צריכים להיות בד בבד יראה ביחד עם אהבה, ואהבה היא ההיפך מכיוון וצמצומים.

על פי שניים עדים

למה אומרים "לדוד ה' אורי" פעמיים ביום? - עניין זה הזכיר הרבי בהתוועדות שבת קודש פרשת תבוא תש"ל⁴:

במנהג ישראל שאומרים המזמור לדוד ה' אורי וישעי פעמיים בכל יום: בשחרית ומנחה או (לפי מנהג נוסף) בערבית (כפי המנהגים השונים בזה), הנה בפעם השנייה שאומרים מזמור זה מיתוסף יותר; כלומר, למרות שכבר בשחרית הוא (המתפלל) אחז בדרגה של "ה' מעוז חיי", הנה בהגיע תפילת מנחה והוא אומר מזמור זה שוב הרי גם העניין ד"לדוד ה' אורי" הוא בדרגה גבוהה יותר.

אמירת המזמור פעמיים באה לבטא עניין של עדות, בהתאם למבואר בעניין אמירת קריאת שמע "פעמיים בכל יום", שהעין רבתי והדלי"ת רבתי, הרי הוא עניין "עד", ואמירתו פעמיים מהווה שתי עדויות (ומעין זה מבואר בעניין אמירת "ויכולו" ליל שבת קודש פעמיים - כדי שיהיו שתי עדויות).

וכך גם בעניין אמירת "לדוד ה' אורי וישעי" על ידי אמירתו שתי פעמים מתהווה עניין עדות, אשר שני עדים משנים המציאות...

וכאשר ישנן אותן שתי עבודות, הרי מעניין

1. התוועדויות תש"נ כרך ד, עמ' 178.

2. התוועדויות תשמ"ב כרך ד, עמ' 2146.

3. שיחות קודש תשל"ד כרך ב, עמ' 467.

4. שיחות קודש תשל"ל כרך ב, עמ' 498.

"ומצאתי להם עד" מגיעים ל"מצאתי דוד עבדי", שזהו עניין הגאולה הבאה בהיסח הדעת, שאז מגיעים אכן למצב של "ממי אירא וממי אפחד".

במהשבה תחילה

ומדוע אין אומרים י"ג מידות הרחמים באלול? - ביאר הרבי בשבת פרשת ראה תש"ל⁵:

בחודש אלול מאירים י"ג מידות הרחמים. אף על פי שמנהגנו שאין אומרים את י"ג מידות הרחמים - הרי העניין ברוחניות קיים, ואין זה אלא שבדיבור אין אומרים זאת, משום שזהו דבר שנמשך באתערותא דלעילא שאינו תלוי בעבודת האדם;

ומטעם זה מבאר אדמו"ר הזקן בדרושי אלול שבספר 'לקוטי תורה' את עניין המשכת י"ג מידות הרחמים שבחודש אלול, שכן, למרות שאין אומרים זאת, הרי (ברוחניות) העניין קיים.

העבודה היא העיקר

עד כמה נדרש באלול לעסוק בעבודת התפילה, תשובה ולימוד התורה, למדים מדברי הרבי בשנת תשל"ח⁶ כדלהלן:

אין די בכך שהוא נמצא בשדה יחד עם המלך (ובכך סבור הוא לצאת ידי חובתו) אלא נדרשת עבודת התפילה והתשובה, והדבר קשור בגילוי של י"ג מידות הרחמים, ועל דרך זה נדרש לימוד התורה (על-ידי י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן)...

זוהי אפוא הוראה ברורה בנוגע לפועל, שבד בבד עם ההבטחה שנמצאים בשדה עם המלך והמלך "מקבל את כולם בסבר פנים יפות" (מבלי הבט על מעמדו ומצבו של איש השדה) ונוטל את בקשותיו של כל אחד מהפונים אליו וממלאם בסבר פנים יפות - נדרשת עבודה בכל העניינים הקשורים

בחודש אלול.

ברוח דברים אלו כותב הרבי גם בח"י אלול תש"כ⁷:

אף כי בדברי רבנו הזקן המלך בשדה ומקבל את כולם בסבר פנים יפות, מובן וגם פשוט שצריך להרבות בענייני תפילה, תורה ומצוות, וכסדר הכתוב אני לדודי (בתחלה) ודודי לי, ראשי תיבות אלול,

וכמבואר בספרי קבלה, מוסר וחסידות, והסדר בזה בכלל וכמובא באחרונים, שמרבים בתפילה ובתחנונים בערך שאר השנה... וכן בלימוד התורה, מרבים בחלק השייך לעבודת השם יתברך ולהדר בקיום מצוותיה, ובספרי חב"ד הרי מיוחד לזה: אגרת התשובה (חלק ג מספר התניא) דרך החיים (לבנו אדמו"ר האמצעי) וכו'.

מנהג טוב בארץ הקודש

בח"י אלול תשל"ו מזכיר הרבי⁸ בתוך ההתוועדות בפנייה מיוחדת לאנ"ש בארץ הקודש:

בנוגע למנהג הטוב שהונהג בשנים האחרונות בארצנו הקדושה שמבקרים במשך חודש אלול חודש הרחמים - את אלו שההשגחה העליונה בחרה להגן על הדרים בארץ אשר גו' עיני ה' אלוקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה, והם מגינים בגופם ממש (מבלי לקבל כבוד או שכר הגון כו') - ובד בבד עם שמיעת השופר מעוררים אותם לנהוג בהתאם לרצון המלך, שעל ידי זה היא ההכנה המתאימה לתמליכוני עליכם בראש השנה,

ואם יש מקום או קבוצה שעדיין לא ביקרום עד עתה - בוודאי ישתדלו ובשמחה וטוב לבב לבקר ולתקוע שם בשופר, ביחד עם הנחת תפילין והפצת ענייני יהדות תורה ומצוותיה באופן דמוסיף והולך ואור.

7. אגרות קודש כרך יט, עמ' תלב.

8. שיחות קודש תשל"ו כרך ב, עמ' 691.

5. שיחות קודש תשל"ח כרך ב.

6. שיחות קודש תשל"ח כרך ב, עמ' 333.

כרשת שופטים

בכל תחומי החיים

שופטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' א-להיך נתן לך
לשבתוך, ושפטו את העם משפט צדק (פרק טז, פסוק יח)

שופטים – דיעים הפוסקים את הדין, ושטרים – הורוין את העם
אחר מצותם, שמכין וכופתין במקל וברציעה עד שיקבל עליו את
דין השופט (רש"י)

נכונים הדברים לתחום עבודת ה' של כל אחד. בתוכו של
כל אחד מתחוללת מלחמה בין היצר הטוב ליצר הרע על
כיבוש הגוף, וכל אחד מהיצרים רוצה ונאבק כדי שהאדם
יתנהג על פי דרכו שלו.

ועל כך אומרת התורה, שכדי שיצר הטוב יצליח לנצח,
צריך להציב גם "שופטים" וגם "שטרים": בתחילה צריכים
לפסוק את הדין, לעיין בשולחן ערוך כדי להכריע ולדעת
מה צריך לעשות ומה אסור לעשות. ואחר כך, אם היצר
הרע מתנגד לשמירת המצוות, יש "להכותו במקל" -
להתנהג איתו בתקיפות ולא לתת לו שליטה.

וכאן מוסיפה התורה ואומרת "בכל שעריך", וזאת כדי
להדגיש לנו ששליטת היצר הטוב צריכה להיות לא רק
בתחומי התורה והמצוות, אלא בכל תחומי החיים כולם,
כולל עסקי החולין והרשות, שצריך לעשות אותם לשם
שמיים.

(הרבי - שיחת שבת פרשת שופטים תשכ"ט)

אהבה לפני התפילה

תמים תהיה עם ה' א-להיך (דברים, פרק יח, פסוק ג)

הפסוק מלמד אותנו פרק באהבת ישראל. מתי תוכל
להיות "עם ה' אלוהיך" - להתחבר עם הקדוש ברוך הוא
בשעת התפילה? כאשר "תמים תהיה" - רק כאשר תהיה
תמים ושלם ללא פגם ומום. וזאת על ידי שתתאחד עם
כלל ישראל מתוך אהבת ישראל.

שכן כל עם ישראל הם כמו גוף אחד גדול, וכמו שאיברי
הגוף מחוברים אחד לשני ומשלימים זה את זה, כך גם כל
הנשמות כלולות זו מזו ומשלימות אחת את השנייה. ולכן,
אדם ששונא את חברו יש בו פגם, כי חסרה לו השלמות
שתיתן לו נשמתו של אותו יהודי. ורק על ידי אהבת ישראל
לכל עם ישראל אפשר להגיע לשלמות ותמימות, והתפילה
עולה לפני הקדוש ברוך הוא.

זוהי הסיבה לכך שלפני התפילה נוהגים לומר: "הריני
מקבל עליי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך".

(אדמו"ר הצמח צדק - אור התורה, דברים, עמוד תתלט)

ווארט חסידות

רעיונות קצרים מתורת
החסידות על פרשת
השבוע - רעיון אחד
לכל יום

**כתגם חסידי
מביא לצלילות
הדעת ו"מנקה"
את הלב.**

**הנהגה טובה
חסידית מאירה
את הבית.**

**ניגון חסידי
מחזק את התקוה
והבטחון, מביא
שמחה ומעמיד
את הבית ואת
בני הבית בקרן
אורה.**

(היום יום כ"ב תמוז)
בשם הרבי הרש"ב נ"ע)

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ, וְנָתַתָּה' אֶ-לַחֵיד בְּיָדְךָ וְשִׁבִית שְׂבוֹי (פֶּסֶק כ"א, פסוק י)

אם תצא – תהיה מלחמה

התורה רומזת לנו כאן שאין מצב ביניים בעבודת ה'. "כי תצא" - ברגע שתצא, חלילה, מדבקותך בקדוש ברוך הוא, מיד תגיע "למלחמה" - תצטרך להילחם עם הרע.

(המגיד ממזריטש - מגיד דבריו ליעקב, עמוד ז)

אתהפכא היא מלחמת הרשות

בַּמִּלְחָמָה הַרְשִׁוּת הַכָּתוּב מְדַבֵּר (רש"י)

בספרים הקדושים מוסבר ש"כי תצא למלחמה" זהו רמז למלחמה הפנימית של האדם כנגד היצר הרע שבקרבו. אם כך, על איזו "מלחמת הרשות הכתוב מדבר"? הלא המלחמה ביצר הרע היא מלחמת חובה, כדי שיהודי ינהג על פי רצון ה'!

ההסבר הוא שבמלחמה הפנימית יש שני שלבים. המאבק הבסיסי הוא הסחת הדעת והלב מהדברים הלא-רצויים שמושכים אותו לעשות את ההיפך מרצון ה' - זוהי העבודה שנקראת "אתכפא", כפיית היצר הרע לעשות את הטוב גם נגד רצונו ותאוותיו. השלב השני הוא עבודה פנימית יותר, שבה הופכים ומשנים את רצונות הלב מיסודם לתשוקה אל ה' - זוהי העבודה שנקראת "אתהפכא", הפיכת הרע הפנימי לטוב.

השלב הראשון במלחמה הוא אכן מלחמת חובה, לעמוד מול היצר הרע ופיתוייו ולציית לרצון ה'. אך השלב השני הוא אכן איננו מתאים לכל אחד, והוא מלחמת הרשות.

(אדמו"ר הצמח צדק - אור התורה, דברים, עמוד תתסד)

עליונות על האויב

התורה מעבירה לנו כאן מסר מעודד ומחזק: "כי תצא למלחמה" - כאשר תצא למלחמת היצר, מתוך ביטחון שהקדוש ברוך הוא אכן עומד לימינך לעזור לך, אז היציאה למלחמה תהיה באופן של "על אויבך" - עוד לפני שתתחיל המלחמה עצמה, תהיה לך עליונות על האויב הרוחני.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך ב, עמוד 697)

ללמוד מהיצר הרע

ביד האדם לא רק לנצח את היצר, אלא גם לקחת אותו בשבי. כלומר, האדם יכול לנצח את היצר בעזרת היצר עצמו. שכן תפקידו של היצר הוא לפתות את האדם לחטוא, והוא עושה את תפקידו בשליחות הקדוש ברוך הוא. ומזה עצמו האדם יכול ללמוד מהי מסירות לביצוע השליחות והתפקיד שהטיל עליו הקדוש ברוך הוא. אם היצר נאמן לשליחותו ועושה את תפקידו נאמנה - האדם צריך ללמוד מכך עד כמה הוא צריך להיות מסור לקיום רצון ה' ולא להישמע לפיתויי היצר.

(הבעל שם טוב - כתר שם טוב, עמוד יז, נה)

אל תתעלם מנופל ברוחניות

לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אֹיְבֶיךָ אִי שׂוֹר וְנָפְלִים בְּרֶדֶךְ וְהַתְּעַלְמִתָּ מֵהֶם, הֵקֵם תִּקֵּים עִמּוֹ (פֶּסֶק כ"ב, פסוק ד)

יש בפסוק זה קריאה עבורנו לשים לב למצבם הרוחני של מי שסביבנו: אם ראית יהודי שנפל מדרגתו הרוחנית עד שנעשה דומה מבחינה רוחנית לבהמה (שור), ואפילו לבהמה טמאה (חמור), אסור לך להתעלם מכך ולהמשיך בדרכך. אלא חובתך היא לעזור לאותו יהודי ולהקים אותו מנפילתו.

עצם העובדה שזימנו לך לראות את היהודי הנופל, היא הסימן לכך שעליך לסייע לו. מן השמיים גרמו לך שתראה בנפילתו של אותו יהודי, כדי שתושיט לו יד ותעזור לו להתרומם ברוחניות. אם זה לא היה שייך אליך, לא היית רואה את זה כלל.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך ב, עמוד 633)

שניים מקרא ואחד תרגום

מוקדש לע"נ הרה"ת ר' מנחם מענדל הכהן ב"ר הרה"ת יהושע זעליק הכהן ע"ה
ומרת גאלדא בת הרה"ת מרדכי ירחמיאל חיים לימא ע"ה

אלהיך נתן לך איש או־אשה אשר יעשה
את־הרע בעיני יהוה־אלהיך לעבר בריתו:
כִּי־ימצא בקרבך באחד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יהוה אלהיך
נתן לך איש או־אשה אשר יעשה את־הרע בעיני
יהוה־אלהיך לעבר בריתו: ארי ישתכח בינך
בחדא מקרויך דיי אלהך יחב לך גבר או אתמא
די יעבד ית דביש קדם יי אלהך למעבר על
קיימה: ג וְלֹא־יִלְךָ ויעבד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וישתחו
לָהֶם וְלַשִּׁמְשׁׁשׁׁ אֹ אֹ לִירֵחַ אֹ לְכָל־צָבָא הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי: וְלֹא־יִלְךָ ויעבד אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וְיִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלַשִּׁמְשׁׁשׁׁ אֹ אֹ לִירֵחַ אֹ לְכָל־צָבָא
הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא־צִוִּיתִי: וְאֹזֶל ופֶלַח לטָעוֹת
עַמְּמִיא וסָגִיד לַהוֹן וְלַשִּׁמְשׁׁשׁׁ אֹ לְסִי־הָאֹ או לְכָל
חִילִי שְׁמִיא די לא פקדית: ד וְהִגַּדְתָּ לְךָ וְשָׁמַעַתָּ
וְדִרְשַׁתָּ הַיֵּטֵב וְהִנֵּה אָמַת נֶכּוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָהּ
הַתּוֹעֲבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: וְהִגַּדְתָּ לְךָ וְשָׁמַעַתָּ
וְדִרְשַׁתָּ הַיֵּטֵב וְהִנֵּה אָמַת נֶכּוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָהּ
הַתּוֹעֲבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: וְיִחַוּוֹן לך וְתִשְׁמַע
וְתִתְּבַע יָאוֹת וְהָא קִשְׁטָא בְּוֹן פִּתְגָמָא אֲתַעְבִּידת
תּוֹעֲבָתָא הָדָא בְּיִשְׂרָאֵל: ה וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ
הַהוּא אֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־
הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אֹ
אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם בָּאֲבָנִים וּמָתוּ: וְהוֹצֵאתָ
אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ
אֶת־הַדָּבָר הָרַע הַזֶּה אֶל־שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אֹ
אֶת־הָאִשָּׁה וּסְקַלְתֶּם בָּאֲבָנִים וּמָתוּ: וְתִפְקַת ית
גְּבָרָא הַהוּא אֹ ית אֲתַמָּא תְּהִיא די עֲבָדוּ ית
פִּתְגָמָא בִּישָׁא הָדִין לְתַרַע בֵּית דִּינָךְ (לְקוּרִי) ית
גְּבָרָא אֹ ית אֲתַמָּא וְתַרְגְּמָנִן בָּאֲבָנִיא וּיְמוֹתוֹן:
ו עֲלִפִּי ו שְׁנַיִם עֲדִים אֹ שְׁלֹשָׁה עֲדִים יוֹמַת
הַמָּת לֹא יוֹמַת עֲלִפִּי עַד אַחַד: עֲלִפִּי ו שְׁנַיִם
עֲדִים אֹ שְׁלֹשָׁה עֲדִים יוֹמַת הַמָּת לֹא יוֹמַת עֲלִפִּי
עַד אַחַד: עַל מִימַר תְּרִין סִהְדִין אֹ תִלְתָּא סִהְדִין

י שְׁפָטִים וְשִׁמְרִים תִּתֵּן־לָךְ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר
יהוה אלהיך נתן לך לשְׁבֹטֶיךָ וּשְׁפָטוּ אֶת־הָעָם
מִשְׁפָּט־צֶדֶק: שְׁפָטִים וְשִׁמְרִים תִּתֵּן־לָךְ בְּכָל־
שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יהוה אלהיך נתן לך לשְׁבֹטֶיךָ וּשְׁפָטוּ
אֶת־הָעָם מִשְׁפָּט־צֶדֶק: דִּינִין וּפְרָעִין תִּמְנִי לך
בְּכָל קְרוּיָךְ די יי אלהך יחב לך לשְׁבֹטֶיךָ וּיְדוֹנִין
ית עֲמָא דִין דְּקָשׁוּט: יט לֹא־תִתֵּם מִשְׁפָּט לֹא
תִפֹּר פָּנִים וְלֹא־תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעוֹר עֵינֵי
חֲכָמִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צִדִּיקִם: לֹא־תִתֵּם מִשְׁפָּט
לֹא תִפֹּר פָּנִים וְלֹא־תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעוֹר
עֵינֵי חֲכָמִים וְיִסְלַף דְּבָרֵי צִדִּיקִם: לֹא תַצְלִי דִין
לֹא תִשְׁתַּמּוּדַע אִפִּין וְלֹא תִקַּבֵּל שֹׁחַד אֲרִי
שֹׁחַד מַעוֹר עֵינֵי חֲכָמִין וּמִקְלָקֵל פִּתְגָמִי
תִּרְצִין: כ צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתָּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יהוה אלהיך נתן לך: צֶדֶק
צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיִרְשַׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
יהוה אלהיך נתן לך: קִשְׁטָא קִשְׁטָא תְּהִי רְדִיף
בְּדִיל דְּתִיחֵי וְתִירַת ית אֲרַעָא דִּי אֱלֹהֶךָ יִחַב
לך: ס כֹּא לֹא־תִתֵּם לך אֲשֶׁרָה פְּלִיעֵן אֲצִל
מוֹבָח יהוה אלהיך אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לָּךְ: לֹא־תִתֵּם
לך אֲשֶׁרָה פְּלִיעֵן אֲצִל מוֹבָח יהוה אלהיך אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה־לָּךְ: לֹא תַצּוּב לך אֲשֶׁרָת כֹּל אֵילָן בְּסִטֵּר
מִדְּבַחָא דִּי אֱלֹהֶךָ די תַּעֲבֹד לך: כז וְלֹא־תִקִּים
לך מַצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא יהוה אלהיך: וְלֹא־תִקִּים
לך מַצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא יהוה אלהיך: וְלֹא תִקִּים לך
קָמָא די סְגִי יי אֱלֹהֶךָ: ס א לֹא־תוֹבֹחַ לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֶׁה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם כֹּל דְּבָר
רָע כִּי תוֹעֲבַת יהוה אלהיך הוּא: לֹא־תוֹבֹחַ
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֶׁה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם כֹּל
דְּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יהוה אלהיך הוּא: לֹא תִכּוֹס
קָדָם יי אֱלֹהֶךָ תּוֹר וְאָמַר די יְהִי בֵּה מוּמָא כֹּל
מַדְעָם בִּישׁ אֲרִי מִרְחַק קָדָם יי אֱלֹהֶךָ הוּא: ס
כ כִּי־יִמצָא בְּקִרְבְּךָ בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־יהוה

יִתְקַטֵּל דְּחִיב קָטוֹל לֹא יִתְקַטֵּל עַל מִימַר סְהִיד
 חֹד: וְיֵד הַעֲדִים תְּהִיָּה־בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה לְהַמִּיתוֹ
 וְיֵד כְּלִי־הָעָם בְּאַחֲרֵנָה וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרְבָּהּ: יֵד
 הַעֲדִים תְּהִיָּה־בּוֹ בְּרֹאשָׁנָה לְהַמִּיתוֹ וְיֵד כְּלִי־הָעָם
 בְּאַחֲרֵנָה וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרְבָּהּ: וְדָא דְסִסְדִּיא תְּהִי
 בֵּהּ בְּקַדְמִיתָא לְמִקְטֵלָה וְיֵדָא דְכָל עֲמָא
 בְּבִתְרִיתָא וְתַפְלִי עֶבֶד דְּכִישׁ מִבִּינָה: פ ח כִּי
 יִפְלֹא מִמֶּדְּ דְּכָר לְמִשְׁפָּט בִּין־דָּם | לְדָם בִּין־דִּין
 לְדִין וּבִין נִגְעַ לְנִגְעַ דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעֲרֵיָּד וּקְמַתָּ
 וְעֻלִּיתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
 כִּי יִפְלֹא מִמֶּדְּ דְּכָר לְמִשְׁפָּט בִּין־דָּם | לְדָם בִּין־דִּין
 לְדִין וּבִין נִגְעַ לְנִגְעַ דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעֲרֵיָּד וּקְמַתָּ
 וְעֻלִּיתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
 אַרִי יִתְכַּסִּי מִנָּה פִתְגָמָא לְדִינָא בִין דְּמָא לְדְמָא
 בִּין דִּינָא לְדִינָא וּבִין מִכְתַּשׁ סְגִירוֹ לְמִכְתַּשׁ סְגִירוֹ
 פִתְגָמִי פִלְגָמָא דִּינָא בְּקֶרְבִּיָּד וְתִקּוֹם וְתִסַּק לְאַתְרָא
 דִּי יִתְרַעֲי יֵי אֱלֹהֶךָ בֵּהּ: ט וּבֵאתָ אֶל־הַכְּהֻנִּים
 הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם הָהֵם
 וְדִרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: וּבֵאתָ
 אֶל־הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בֵּינֵיהֶם
 הָהֵם וְדִרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: וְתִיתִי
 לְוֹת פִּתְגָמָא לְוָאִי וְלֹת דִּינָא דִּי יִהִי בְיוֹמָא אֲהַנּוֹן
 וְתִתְפַּע וְיִחוּיֹן לָךְ יֵת פִתְגָמָא דְּדִינָא: י וְעִשִׂיתָ
 עַל־פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא
 אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשִׁמְרָתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר
 יִוָּדֶד: וְעִשִׂיתָ עַל־פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ
 מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשִׁמְרָתָּ
 לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יִוָּדֶד: וְתַעֲבֹד עַל מִימַר
 פִתְגָמָא דִּי יִחוּיֹן לָךְ מִן אֲתְרָא הַהוּא דִּי יִתְרַעֲי יֵי
 וְתִסַּר לְמַעֲבַד כָּל דִּי יִלְפִנָּה: יא עַל־פִּי הַתּוֹרָה
 אֲשֶׁר יִוָּדֶד וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לָךְ
 תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדְּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לָךְ יָמִין
 וּשְׂמָאל: עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִוָּדֶד וְעַל־הַמִּשְׁפָּט
 אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדְּבָר אֲשֶׁר־

יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׂמָאל: עַל מִימַר אֲוִרִיתָא דִּי
 יִלְפִנָּה וְעַל דִּינָא דִּי יִימְרוּן לָךְ תַּעֲבֹד לֹא תִסַּר
 מִן פִתְגָמָא דִּי יִחוּיֹן לָךְ יִמְיָנָא וּשְׂמָאלָא:
 י וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בּוֹדוֹן לְבַלְתִּי שְׁמַע אֶל־
 הַכֹּהֵן הַעֲמֹד לְשֶׁרֶת שֵׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ
 אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע
 מִיִּשְׂרָאֵל: וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בּוֹדוֹן לְבַלְתִּי שְׁמַע
 אֶל־הַכֹּהֵן הַעֲמֹד לְשֶׁרֶת שֵׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ
 אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַת הָרַע
 מִיִּשְׂרָאֵל: וְגַבְר דִּי יַעֲבֹד בְּרַשַׁע בְּדִיל דְּלֹא
 לְקַבֵּל מִן פִתְגָמָא דְּקָאם לְשִׁמְשָׁא תַמְזָן קָדָם יֵי
 אֱלֹהֶךָ אוֹ מִן דִּינָא וְיִתְקַטֵּל גְּבָרָא הַהוּא וְתַפְלִי
 עֶבֶד דְּכִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל: י וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ
 וְלֹא יִזְדּוֹן עוֹד: וְכָל־הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא
 יִזְדּוֹן עוֹד: וְכָל עֲמָא יִשְׁמְעוּ וְיִדְחִלוּן וְלֹא
 יִרְשִׁיעוּן עוֹד: ס

שֵׁי י כִּי־תִבָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לָךְ וְיִרְשָׁתָהּ וְיִשְׁבָּתָהּ בֵּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה
 עָלַי מִלֶּךְ כְּכֹל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתִי: כִּי־תִבָּא
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְיִרְשָׁתָהּ
 וְיִשְׁבָּתָהּ בֵּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מִלֶּךְ כְּכֹל־הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר סְבִיבְתִי: אַרִי תַעֲוֹל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךָ יִהִב
 לָךְ וְתִירְתָהּ וְתִיתַב בֵּהּ וְתִימַר אֲמֵנִי עָלַי מִלְּכָא
 כָּכָל עַמְמָא דִּי בְּסַחְרֵי: ט שׁוֹם תִּשִּׂים עָלֶיךָ
 מִלֶּךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחִיָּד
 תִּשִּׂים עָלֶיךָ מִלֶּךְ לֹא תוֹכֵל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ
 גִּבּוֹר אֲשֶׁר לֹא־אַחִיָּד הוּא: שׁוֹם תִּשִּׂים עָלֶיךָ
 מִלֶּךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחִיָּד
 תִּשִּׂים עָלֶיךָ מִלֶּךְ לֹא תוֹכֵל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ גִּבּוֹר
 אֲשֶׁר לֹא־אַחִיָּד הוּא: מִנְּאָה תִמְנִי עָלֶךָ מִלְּכָא דִּי
 יִתְרַעֲי יֵי אֱלֹהֶךָ בֵּהּ מִגּוֹ אַחִיָּד תִּמְנִי עָלֶךָ מִלְּכָא
 לִית לָךְ רְשׁוֹ לְמִנְּאָה עָלֶךָ גְּבַר גִּבּוֹרִי דִּי לֹא אַחוּף
 הוּא: ט רַק לֹא־יִרְבֶּה־לְּו סוֹסִים וְלֹא־יִשְׁבִּי
 אֶת־הָעָם מִצְרִימָה לְמַעַן הַרְבוֹת סוֹם וְיִהְיֶה

שליש א לא־יְהִיָּה לַכֹּהֲנִים הַלְלוּם כְּלִשְׁבֹּט לְוִי
חֶלֶק וּנְחִלָּה עַם־יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁי יְהוָה וּנְחִלָּתוֹ
יִאֲבָלוּ: לא־יְהִיָּה לַכֹּהֲנִים הַלְלוּם כְּלִשְׁבֹּט לְוִי
חֶלֶק וּנְחִלָּה עַם־יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁי יְהוָה וּנְחִלָּתוֹ
יִאֲבָלוּ: לא יְהִי לַכֹּהֲנִיָּא לְוִאי כֵל שְׁבֹטָא דְלוֹי
חֶלֶק וְאַחֲסָנָא עִם יִשְׂרָאֵל קֶרֶבְנִיָּא דִּי וְאַחֲסָנְתָּה
יִיכָלוּ: ב וּנְחִלָּה לא־יְהִיָּהֲלוֹ בְּקֶרֶב אֲחָיו יְהוָה
הוּא נְחִלָּתוֹ פֶּאֶשֶׁר דְּבִרִּי־לוֹ: וּנְחִלָּה לא־יְהִיָּהֲלוֹ
בְּקֶרֶב אֲחָיו יְהוָה הוּא נְחִלָּתוֹ פֶּאֶשֶׁר דְּבִרִּי־לוֹ:
וְאַחֲסָנָא לא יְהִי לָהּ בְּגוֹ אֲחוּהִי מִתַּנְּן דִּיחֵב לָהּ
יְי אֲנוּן אַחֲסָנְתָּה כְּמָא דִּי מְלִיל לָהּ: ס וְזֶה יְהִיָּה
מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זִכְרִי הַזִּכָּח
אִם־שׁוֹר אִם־שָׁה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע וְהַלְחִיִּים
וְהַקֵּבָה: וְזֶה יְהִיָּה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם
מֵאֵת זִכְרִי הַזִּכָּח אִם־שׁוֹר אִם־שָׁה וְנָתַן לַכֹּהֵן
הַזֶּרַע וְהַלְחִיִּים וְהַקֵּבָה: וְדִין יְהִי דְחִזִּי לַכֹּהֲנִיָּא
מִן עַמָּא מִן נְכֹסֵי נְכֹסְתָא אִם תּוֹר אִם אֲמֹר וְיִתֵּן
לַכֹּהֲנָא דְרוּעָא וְלוּעָא וְקִבְתָּא: ז רֵאשִׁית דִּגְנָךְ
תִּירֶשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ וְרֵאשִׁית גֹּז צֹאנְךָ תִּתֵּן לְלוֹ:
רֵאשִׁית דִּגְנָךְ תִּירֶשֶׁךָ וַיִּצְהָרְךָ וְרֵאשִׁית גֹּז צֹאנְךָ
תִּתֵּן לְלוֹ: רֵישׁ עֲבוּרָךְ חֲמֶרְךָ וּמִשְׁחָךְ וְרֵישׁ גִּזָּא
דְּעִנְךָ תִּתֵּן לָהּ: ה כִּי בֹ בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִכָּל־שְׁבֹטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא
וּבָנָיו כָּל־חַיִּים: כִּי בֹ בָחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
מִכָּל־שְׁבֹטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת בְּשֵׁם־יְהוָה הוּא וּבָנָיו
כָּל־חַיִּים: אֲרִי בַּהּ יִתְרַעֵי יְי אֱלֹהֶךָ מִכָּל שְׁבֹטֶיךָ
לְמַקֵּם לְשִׁמְשָׁא בְּשִׁמָּא דִּי הוּא וּבְנוּהִי כָל
יֻמְיָא:

ובע"ס וְכִי־בָא הַלְוִי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא גֵר שָׁם וְבָא בְּכָל־אַוֹת נַפְשׁוֹ
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה: וְכִי־בָא הַלְוִי
מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא גֵר שָׁם וְבָא
בְּכָל־אַוֹת נַפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה:
וְאֵרִי יִיתִי לֹוֹאֵה מִחֲדָא מִקְרוֹיֶךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל דִּי

הוא דר תמן וייתי בכל רעות נפשה לאתרא די יתרעי יי: ו ושרת בשם יהוה אלהיו בכל אחיו הלויים העמדים שם לפני יהוה: ושרת בשם יהוה אלהיו בכל אחיו הלויים העמדים שם לפני יהוה: וישמש בשמא דיי אלהה בכל אחיה לראי דמשמשין תמן בצלו קדם יי: ה חלק בחלק יאכלו לבד ממכריו עליהבות: חלק בחלק יאכלו לבד ממכריו עליהבות: חלק בחלק ייכלון בר ממשרתא דיייתי בשפתא בכון אתקיננו אבהתא: ס כ כי אתה בא אליהארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך לאתלמד לעשות בתועבת הגוים ההם: כי אתה בא אליהארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך לאתלמד לעשות בתועבת הגוים ההם: ארי את עלל לארעא דיי אלקה יחב לך לא תילף למעבד פטעות עממיא האנוני: לא ימצא בך מעביר בנויבתו באש קסם קסמים מעונ ומנחש ומכשף: לא ימצא בך מעביר בנויבתו באש קסם קסמים מעונ ומנחש ומכשף: לא ישתכח בך מעבר ברה וברתה בנורא קסם קסמין מענן ומנחש וחרש: יי וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים: וחבר חבר ושאל אוב וידעני ודרש אליהמתים: ורטין רטן ושאל בדין וזכורו ותבע מן מתא: יב ברתועבת יהוה כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה יהוה אלהיך מוריש אותם מפניך: ברתועבת יהוה כל עשה אלה ובגלל התועבת האלה יהוה אלהיך מוריש אותם מפניך: ארי מרחק יי כל דיעבד אלן ובדיל תועבתא האלין יי אלקה מתרד תהון מקדמך: י תמים תהיה עם יהוה אלהיך: תמים תהיה עם יהוה אלהיך: שלים תהי בדחלתא דיי אלקה:

חמישי ד כי א הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אלמענגנים ואלקסמים ישמעו ואתה

לא כן נתן לך יהוה אלהיך: כי א הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אלמענגנים ואלקסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך יהוה אלהיך: ארי עממיא האלין די את גרת תהון מן מענגניא ומן קסמיא שמעין ואת לא כן יחב לך יי אלקה: ט גביא מקרבך מאחיד כמני יקים לך יהוה אלהיך אליו תשמעון: גביא מקרבך מאחיד כמני יקים לך יהוה אלהיך אליו תשמעון: גביא מבינך מאחיד כותי יקים לך יי אלקה מנה תקבלון: ט ככל אשר שאלת מעם יהוה אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול יהוה אלהי ואתה האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות: ככל אשר שאלת מעם יהוה אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר לא אסף לשמע את קול יהוה אלהי ואתה האש הגדלה הזאת לא אראה עוד ולא אמות: ככל די שאלתא מקדם יי אלקה בחרב ביומא דקהלא למימר לא אוסף למשמע ית קל מימרא דיי אלהי וית אשתא רבתא הדא לא אחזי עוד ולא אמות: יי ואמר יהוה אלי היטיבו אשר דברו: יאמר יהוה אלי היטיבו אשר דברו: ואמר יי לי אוטיבו די מלילו: יב גביא אקים להם מקרב אחיהם כמון ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו: גביא אקים להם מקרב אחיהם כמון ונתתי דברי בפיו ודבר אליהם את כל אשר אצונו: גביא אקים להון מגו אחיהון כותך ואתן פתגמי גבואתי בפומה וימלל עמהון ית כל די אפקדנה: יט והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו: והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו: ויחי גברא די לא יקבל לפתגמי די ימלל בשמי מימרי יתבע מנה: כ אף הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתו לדבר ואשר

יִדְבָּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנִּבְיָא הַהוּא:
אִךְ הַנִּבְיָא אֲשֶׁר יוֹדֵי לְדַבֵּר דְּבָר בְּשֵׁם אֵת אֲשֶׁר
לֹא־צוּיָתוּ לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יִדְבָּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים
אֲחֵרִים וּמֵת הַנִּבְיָא הַהוּא: בְּרֵם נִבְיָא דִּי יִרְשַׁע
לְמַלְלָא פִתְגָמָא בְּשֵׁמֵי יְת דִּי לֹא פִקְדָתָה לְמַלְלָא
וְדִי יִמְלֹל בְּשׁוּם טַעוֹת עֲמֻמְיָא וְיִתְקַטֵּל נִבְיָא
הַהוּא: כֹּא וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ אֵיכָה גִּדַע אֵת
הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְהוָה: וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ
אֵיכָה גִּדַע אֵת־הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְהוָה: וְאֵרִי
תִּימַר בְּלִפְּךָ אֶכְדִּין גִּדַע יְת פִתְגָמָא דִּי לֹא מְלָלָה
יִי: כֹּא אֲשֶׁר יִדְבָּר הַנִּבְיָא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יְהִיָּה
הַדְּבָר וְלֹא יָבֹא הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ
יְהוָה בְּזִדּוֹן דִּבְּרוּ הַנִּבְיָא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ: אֲשֶׁר
יִדְבָּר הַנִּבְיָא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יְהִיָּה הַדְּבָר וְלֹא יָבֹא
הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְהוָה בְּזִדּוֹן דִּבְּרוּ
הַנִּבְיָא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ: דִּי יִמְלֹל נִבְיָא בְּשֵׁמָא דִּי
וְלֹא יְהִי פִתְגָמָא וְלֹא יִתְקִים הוּא פִתְגָמָא דִּי לֹא
מְלָלָה יִי בְּרִשָׁע מְלָלָה נִבְיָא לֹא תִדְחַל מִנָּה: ס
א פִּי־יִכָּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת־אַרְצָם וִירֻשָּׁתָם וַיִּשְׁבֹּתָ
בְּעָרֵיהֶם וּבְכַתְּמֵיהֶם: פִּי־יִכָּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֶת־
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ אֶת־אַרְצָם
וִירֻשָּׁתָם וַיִּשְׁבֹּתָ בְּעָרֵיהֶם וּבְכַתְּמֵיהֶם: אָרִי יִשְׁצִי יִי
אַלְהֶךָ יְת עֲמֻמְיָא דִּי יִי אֲלֶהֶךָ יִהְיֶה לָךְ יְת אַרְעֵהוֹן
וְתִירְתַּנּוֹן וְתִיטֵב בְּקִרְוֵיהוֹן וּבְכַתְּמֵיהוֹן: ד שְׁלוֹשׁ
עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ בְּתוֹךְ אֶרֶץךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל
לָךְ בְּתוֹךְ אֶרֶץךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
לְרִשְׁתָּהּ: תֵּלַת קְרוּיִן תִּפְרֹשׁ לָךְ בְּגוֹ אֶרֶץךָ דִּי יִי
אַלְהֶךָ יִהְיֶה לָךְ לְמִירְתָּה: ג תִּכִּין לָךְ הַדְּרֹךְ
וְשִׁלְשֵׁת אֶת־גְּבוּל אֶרֶץךָ אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְגוֹם שְׂמָה פְּלִרְצָח: תִּכִּין לָךְ
הַדְּרֹךְ וְשִׁלְשֵׁת אֶת־גְּבוּל אֶרֶץךָ אֲשֶׁר יִנְחִילְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְגוֹם שְׂמָה פְּלִרְצָח: תִּתְּמֵן לָךְ

אַרְחָא וְתִתְּמֵן יְת תַּחֲסוּם אֶרֶץךָ דִּי יַחֲסֻנְךָ יִי
אַלְהֶךָ וִיחִי לְמַעֲרוֹק תִּתְּמֵן כָּל קְטוּלָא: ה וְהָיָה דְּבָר
הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוּם שְׂמָה וְחִי אֲשֶׁר יָכָה אֵת־
רַעְהוּ בְּכַל־יָדְעַת וְהוּא לֹא־שָׁנֵא לוֹ מִתְּמוֹל
שְׁלֹשָׁם: וְהָיָה דְּבָר הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוּם שְׂמָה וְחִי
אֲשֶׁר יָכָה אֶת־רַעְהוּ בְּכַל־יָדְעַת וְהוּא לֹא־שָׁנֵא לוֹ
מִתְּמוֹל שְׁלֹשָׁם: וְדִין פִּתְגָם קְטוּלָא דִּיעֲרוֹק תִּתְּמֵן
וְיִתְקִים דִּי יִקְטוּל יְת חֲבֵרָה בְּלֹא מִנְדָּעָה וְהוּא
לֹא סְנִי לָהּ מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקֻמוּהִי: ה וְאֲשֶׁר יָבֹא
אֶת־רַעְהוּ בְּעֵר לְחֹמֶט עֲצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בְּגִזּוֹן
לְכָרֵת הֶעָץ וְנִשָּׁל הַבְּרוּל מִן־הֶעָץ וּמִצָּא
אֶת־רַעְהוּ וּמֵת הוּא יָנוּם אֶל־אֲחַת הָעָרִים־
הָאֵלֶּה וְחִי: וְאֲשֶׁר יָבֹא אֶת־רַעְהוּ בְּעֵר לְחֹמֶט
עֲצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בְּגִזּוֹן לְכָרֵת הֶעָץ וְנִשָּׁל הַבְּרוּל
מִן־הֶעָץ וּמִצָּא אֶת־רַעְהוּ וּמֵת הוּא יָנוּם אֶל־אֲחַת
הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחִי: וְדִי יַעוֹל עִם חֲבֵרָה בְּחֻרְשָׁא
לְמַקְצָא אֶעִין וְתִתְּמַרְגַּה יָדָה בְּפִרְזָלָא לְמַקְצָא אֶעִין
וְיִשְׁתַּלַּף פִּרְזָלָא מִן אֶעֱא וְיִשְׁכַּח יְת חֲבֵרָה וִימוֹת
הוּא יַעֲרוֹק לְחֻדָּא מִן קְרוּיָא הָאֵלִין וְיִתְקִים:
ו פִּן־יִרְדֹּף גָּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הַרְצָח כִּי יַחֵם לְכַבּוֹ
וְהַשִּׁיגוּ כִּי־יִרְבֶּה הַדְּרֹךְ וְהַכְּהוּ נֶפֶשׁ וְלוֹ אֵין
מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי לֹא שָׁנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל
שְׁלֹשָׁם: פִּן־יִרְדֹּף גָּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הַרְצָח כִּי יַחֵם
לְכַבּוֹ וְהַשִּׁיגוּ כִּי־יִרְבֶּה הַדְּרֹךְ וְהַכְּהוּ נֶפֶשׁ וְלוֹ אֵין
מִשְׁפַּט־מָוֶת כִּי לֹא שָׁנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שְׁלֹשָׁם:
דִּילְמָא יִרְדּוּף גָּאֵל דְּמָא בְּתַר קְטוּלָא אָרִי יַחֵם
לְכָה וְיִדְּבַקְנָהּ אָרִי תִסְגִּי אַרְחָא וְיִקְטֻלָּהּ נֶפֶשׁ
וְלֹה לִית חוֹבַת דִּין דְּקְטוּל אָרִי לֹא סְנִי הוּא לָהּ
מִתְּמַלִּי וּמִדְּקֻמוּהִי: ז עֲלִיבֵן אֲנָכִי מִצּוֹן לֵאמֹר
שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ: עֲלִיבֵן אֲנָכִי מִצּוֹן
לֵאמֹר שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לָךְ: עַל כֵּן אֲנִי
מִפְּקֻדָּךְ לְמִימַר תֵּלַת קְרוּיִן תִּפְרֹשׁ לָךְ: ח וְאִם־
יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְתָּיִךְ וְנָתַן לָךְ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבְּרָ

לָתֵת לְאַבְתִּיךָ: וְאַמִּירָחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־
גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְתִּיךָ וְנָתַן לְךָ אֶת־כָּל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לְאַבְתִּיךָ: וְאִם יָפְתִּי יִי
אֱלֹהֶיךָ יֵת תַּחֲוֹמַי כְּמֵא דִּי קָנִים לְאַבְתִּיךָ וְיִתֵּן
לְךָ יֵת כָּל אֶרְעָא דִּי מְלִיל לְמַתָּן לְאַבְתִּיךָ:
כ פִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמְצֹאָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֹוֹךְ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וּלְלָכֶת בְּדַרְכֵּיו כָּל־הַיָּמִים וְיִסְפֹּף לְךָ
עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה: כִּי־תִשְׁמֹר
אֶת־כָּל־הַמְצֹאָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֹוֹךְ
הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְלָכֶת בְּדַרְכֵּיו
כָּל־הַיָּמִים וְיִסְפֹּף לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ
הָאֵלֶּה: אֲרִי תִשֹׁר יֵת כָּל תַּפְקֻדָּתָא הָדָא לְמַעַבְדָּה
דִּי אֲנָא מְפַקְדָּךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יֵת יִי אֱלֹהֶיךָ
וּלְמַתָּךְ בְּאַרְחֵן דְּתַקְנֵן קְדָמוּהִי כָּל יוֹמָא וְתוֹסֵף
לְךָ עוֹד תֵּלֶת קְרוּיָן עַל תֵּלֶת אֵלִין: וְלֹא יִשְׁפֹּף
דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
לְךָ נִחְלָה וְהָיָה עֲלֶיךָ דְּמִים: וְלֹא יִשְׁפֹּף דָּם נָקִי
בְּקֶרֶב אֶרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נִחְלָה
וְהָיָה עֲלֶיךָ דְּמִים: וְלֹא יִשְׁתַּפֵּךְ דָּם זָפִי בְּגוֹ
אֶרְעָךָ דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא וְהָיָה עֲלֶיךָ
חוֹבָת דִּין דְּקִטּוּל: פ יִי כִי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא
לְרַעְהוּ וְאַרְבַּ לֹא וְקָם עָלָיו וְהִכְהוּ נֶפֶשׁ וּמָת
וְגַם אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה: כִּי־יִהְיֶה אִישׁ שֹׁנֵא
לְרַעְהוּ וְאַרְבַּ לֹא וְקָם עָלָיו וְהִכְהוּ נֶפֶשׁ וּמָת וְגַם
אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה: וְאַרְיִי יְהִי גִבֹּר סָגִי
לְחִבְרָה וְיִכְמֵן לָהּ וְיָקוּם עֲלוֹהִי וְיִמְחַנֶּה נֶפֶשׁ
וּיְמֹות וְיַעֲרוֹק לְחֻדָּא מִן קְרוּיָא הָאֵלִין: ז וְשִׁלְחוּ
זִקְנֵי עִירֹו וּלְקַחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתַנוּ אֹתוֹ בְּיַד
גָּאֵל הַדָּם וּמָת: וְשִׁלְחוּ זִקְנֵי עִירֹו וּלְקַחוּ אֹתוֹ
מִשָּׁם וְנָתַנוּ אֹתוֹ בְּיַד גָּאֵל הַדָּם וּמָת: וּשְׁלַחוּן
סְבִי קֶרֶתָה וְיִדְבְּרוּן יֵתָה מִתְּמֵן וְיִתְּנוּן יֵתָה בְּיַד
גָּאֵל דְּמָא וּיְמֹות: ח לֹא־תַחֲוֹם עֵינֶיךָ עָלָיו
וּבַעֲרַת דַּם־הַנֶּקִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לְךָ: לֹא־תַחֲוֹם

עֵינֶיךָ עָלָיו וּבַעֲרַת דַּם־הַנֶּקִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לְךָ:
לֹא תַחֲוֹם עֵינֶיךָ עָלָיו וְתַפְלִי אֲשֶׁר־יֵדָם זָפִי
מִיִּשְׂרָאֵל וְיִיטֵב לְךָ: ס
שִׁישִׁי יִי לֹא תִסְיֹג גְּבוּל רְעֶךָ אֲשֶׁר גְּבֻלוֹ רֵאשִׁנִּים
בְּנִחְלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: לֹא תִסְיֹג גְּבוּל רְעֶךָ אֲשֶׁר גְּבֻלוֹ
רֵאשִׁנִּים בְּנִחְלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: לֹא תִסְיֹג תַּחֲוֹמָא
דְּחִבְרָךְ דִּי תַחֲיִמוֹ קְדָמָי בְּאַחְסָנְתָּךְ דִּי תַחֲסֹן
בְּאַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ לְמִירְתָּה: ס
ט לֹא־יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עוֹן וּלְכָל־
חַטָּאת בְּכָל־חַטָּא אֲשֶׁר יַחְטֵא עַל־פִּי א שְׁנֵי
עָדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עָדִים יָקוּם דְּבָר: לֹא־יָקוּם
עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עוֹן וּלְכָל־חַטָּאת
בְּכָל־חַטָּא אֲשֶׁר יַחְטֵא עַל־פִּי א שְׁנֵי עָדִים אוֹ
עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עָדִים יָקוּם דְּבָר: לֹא יָקוּם סְהִיד
חַד בְּגִבֹּר לְכָל עוֹנֵן וּלְכָל חוֹבִין בְּכָל חַט דִּי
יַחְטֵא עַל מִימַר תְּרִין סְהָדִין אוֹ עַל מִימַר תֵּלְתָא
סְהָדִין יִתְקִים פְּתֻגְמָא: ט כִּי־יָקוּם עַד־חַמָּס
בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה: כִּי־יָקוּם עַד־חַמָּס בְּאִישׁ
לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה: אֲרִי יָקוּם סְהִיד שְׁקֶר בְּגִבֹּר
לְאַסְהָדָא בֵּה סָטִיָּא: י וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי הַכְּהֹנִים
וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בֵּימֵי הָהֶם: וְעַמְדוֹ
שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי
הַכְּהֹנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בֵּימֵי הָהֶם:
וְיָקוּמוּן תְּרִין גְּבָרִין דִּי לַחוּן דִּינָא קָדָם יִי קָדָם
כְּהֵנִיא וְדִינֵיא דִּי יִהְיוּ בְּיוֹמָא הָאֲנוּן: יא וְדַרְשׁוּ
הַשֹּׁפְטִים הַיָּטִב וְהַנָּה עַד־שִׁקְרָה הָעֵד שְׁקֶר עָנָה
בְּאֲחוּי: וְדַרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטִב וְהַנָּה עַד־שִׁקְרָה
הָעֵד שְׁקֶר עָנָה בְּאֲחוּי: וְיַתְּבַעוּן דִּינֵיא יָאוֹת וְהָא
סְהִיד שְׁקֶר סְהָדָא שְׁקָרָא אֶסְהֵד בְּאַחֹהִי:
יב וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִיו
וּבַעֲרַת תִּרְעַ מִקֶּרְבְּךָ: וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם

לַעֲשׂוֹת לְאֶחָיו וּבַעֲרַת הָרַע מִקִּרְבּוֹ: וְתַעֲבֹדוּן
 לָהּ כָּמָא דִּי חֲשִׁיב לְמַעַבְדַּ לְאַחֵיהּ וּתְפַלִּי עַבְדִּי
 דְּכִישׁ מִבִּינָה: כ וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא־
 יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּדִבְרֵי הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבּוֹ:
 וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא־יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
 בְּדִבְרֵי הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבּוֹ: וּדְיִשְׁתְּאָרוּן יִשְׁמְעוּן
 וְיִדְחִלוּן וְלֹא יוֹסְפוּן לְמַעַבְדַּ עוֹד כְּפִתְגָמָא בִּישָׁא
 הָדִין בִּינָה: כא וְלֹא תַחוּס עֵינָהּ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין
 בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רִגְלָא בְּרִגְלָא: וְלֹא תַחוּס
 עֵינָהּ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רִגְלָא
 בְּרִגְלָא: וְלֹא תַחוּס עֵינָהּ נֶפֶשׁ חֵלְף נֶפֶשׁ עֵינָהּ
 חֵלְף עֵינָהּ שֵׁנָא חֵלְף שֵׁנָא יָדָא חֵלְף יָדָא רִגְלָא
 חֵלְף רִגְלָא: ס א כִּי־תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל־אִיבֵיךָ
 וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם
 כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 כִּי־תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל־אִיבֵיךָ וְרֵאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם
 רֶב מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ
 הַמַּעֲלֶה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: אָרִי תְּפוּק לְאַגָּתָא קִרְבָּא
 עַל בַּעֲלֵי דְקִבְקָב וְתַחֲזִי סוּסָן וְרַתְּכִין עִם סָגִי מִנָּה
 לֹא תִדְחַל מִנְהוֹן אָרִי: ז אֲלֵהֶךָ מִימְרָה בְּסַעֲדָךָ
 דְּאַסְקָךָ מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם: כ וְהָיָה בְּקִרְבְּכֶם אֱלֹהֵי
 הַמַּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכְּתָן וּדְבַר אֱלֹהֵיכֶם: וְהָיָה
 בְּקִרְבְּכֶם אֱלֹהֵי־הַמַּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכְּתָן וּדְבַר אֱלֹהֵי
 הָעָם: וְיִהְיֶה כְּמִקְרָבְכֹן לְאַגָּתָא קִרְבָּא וְיִתְקַרִּיב
 כְּתָנָא וְיִמְלֹל עִם עֲמָא: ג וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע
 יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל־
 אִיבֵיכֶם אֱלֹהֵיכֶם לְכַבְּכֶם אֱלֹהֵיכֶם וְאַל־תַּחֲפֹזוּ
 וְאַל־תַּעֲרֹצוּ מִפְּנֵיהֶם: וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל
 אַתֶּם קִרְבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל־אִיבֵיכֶם אֱלֹהֵיכֶם
 לְכַבְּכֶם אֱלֹהֵיכֶם וְאַל־תַּחֲפֹזוּ וְאַל־תַּעֲרֹצוּ
 מִפְּנֵיהֶם: וְיִימַר לַהּוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתּוֹן קִרְיִבִין
 יוֹמָא דִּין לְאַגָּתָא קִרְבָּא עַל בַּעֲלֵי דְקִבְיָכוֹן לֹא
 יִזְוַע לְבָכוֹן לֹא תִדְחִלוּן וְלֹא תִתְּפַתְּחוּן וְלֹא
 תִתְּבַרְוּן מִקְדָּמֵיהוֹן: ד בִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלֹךְ

עִמָּכֶם לְהַלְחֵם לָכֶם עִם־אִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ
 אַתְּכֶם: וְיִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלֹךְ עִמָּכֶם לְהַלְחֵם
 לָכֶם עִם־אִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אַתְּכֶם: אָרִי ז
 אֲלֵהֶכֶן דְּמִדְּבַר קְדָמִיכוֹן לְאַגָּתָא לְכוֹן קִרְבַּ עִם
 בַּעֲלֵי דְקִבְיָכוֹן לְמַפְרָק יִתְכוֹן: ה וּדְבַרְוּ הַשְּׂטָרִים
 אֱלֹהֵיכֶם לְאָמַר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֲדָשׁ
 וְלֹא חֲנָכוּ יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמַלְחָמָה
 וְאִישׁ אַחֵר יִחְנַכֵּנוּ: וּדְבַרְוּ הַשְּׂטָרִים אֱלֹהֵיכֶם
 לְאָמַר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֲדָשׁ וְלֹא חֲנָכוּ
 יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמַלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר
 יִחְנַכֵּנוּ: וְיִמְלִלוּן סְרִכָּא קָדָם עֲמָא לְמִימַר מִן
 גְּבָרָא דִּי בָנָא בֵּיתָא חֲדָתָא וְלֹא חֲנַכָּה יִהְיֶה וְיִתּוּב
 לְבֵיתָהּ דִּילְמָא יָמוּת בְּאַגָּתָא קִרְבָּא וּגְבַר אַחֲרִין
 יִחְנַכֵּנָה: ו וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרְם וְלֹא חֲלָלוּ
 יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמַלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר
 יִחְלָלְנוּ: וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרְם וְלֹא חֲלָלוּ יֵלֶךְ
 וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בְּמַלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר
 יִחְלָלְנוּ: וּמִן גְּבָרָא דִּי נָצִיב כְּרָמָא וְלֹא אֲחִלָּה
 יִהְיֶה וְיִתּוּב לְבֵיתָהּ דִּילְמָא יָמוּת בְּאַגָּתָא קִרְבָּא
 וּגְבַר אַחֲרִין יִחְלָנָה: ז וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ
 אִשָּׁה וְלֹא לִקְחָהּ יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת
 בְּמַלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָה: וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר
 אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לִקְחָהּ יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת
 בְּמַלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקְחָנָה: וּמִן גְּבָרָא דִּי אָרַס
 אִתְּתָא וְלֹא נִסְבָּה יִהְיֶה וְיִתּוּב לְבֵיתָהּ דִּילְמָא יָמוּת
 בְּאַגָּתָא קִרְבָּא וּגְבַר אַחֲרִין יִסְבָּנָה: ח וְיִסְפוּ
 הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֱלֹהֵיכֶם וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ תִּירָא
 וְרָךְ הַלֵּב יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמָס אֶת־הַלֵּב
 אֲחִיו כְּלָבָבוּ: וְיִסְפוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֱלֹהֵיכֶם
 וְאָמְרוּ מִי־הָאִישׁ תִּירָא וְרָךְ הַלֵּב יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ
 וְלֹא יָמָס אֶת־הַלֵּב אֲחִיו כְּלָבָבוּ: וְיִוְסְפוּן סְרִכָּא
 לְמַלְלָא עִם עֲמָא וְיִימְרוּן מִן גְּבָרָא דְדָחַל וְתִבְרִי
 לְבָא יִהְיֶה וְיִתּוּב לְבֵיתָהּ וְלֹא יִתְּבַר יֵת לְבָא דְאַחֵיהּ
 כְּלָבָה: ט וְהָיָה כְּכֹלֵת הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֱלֹהֵיכֶם

וּפָקְדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: וְהָיָה כִּכְלֹת
הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפָקְדוּ שְׂרֵי צְבָאוֹת
בְּרֹאשׁ הָעָם: וַיְהִי כִּד יִשְׁצוֹן סֹכְרִיא לְמַלְלָא עִם
עָמָא וַיִּמְנֹן רַבְּנִי חֵילָא בְּרִישׁ עָמָא: ס

שְׂבִיעִי בִּיתְקַרְב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וּקְרָאתָ
אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: בִּיתְקַרְב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ
וּקְרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: אָרִי תִקְרַב לְקִרְתָּא
לְאַגְחָא (קִרְבָּא) צֵלָה וְתִקְרִי לָהּ מַלִּין דְּשָׁלָם:
י וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּהּ לָךְ וְהָיָה
כִּלְהָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לָמָס וְעַבְדוּד:
וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּהּ לָךְ וְהָיָה כִּלְהָעָם
הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לָמָס וְעַבְדוּד: וַיְהִי אִם שָׁלָם
תַּעֲנֶנּוּ וּתְפַתַּח לָךְ וַיְהִי כָל עָמָא דִּישְׁתַּכַּח בָּהּ
יִהְיוּ לָךְ מַסְקֵי מַסִּין וַיִּפְלַחְנָהּ: יב וְאִם־לֹא
תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעִשְׂתָּהּ עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצִרְתָּ
עָלֶיהָ: וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעִשְׂתָּהּ עִמָּךְ
מִלְחָמָה וְצִרְתָּ עָלֶיהָ: וְאִם לֹא תִשְׁלָם עִמָּךְ
וּתַעֲבֹד עִמָּךְ קִרְב וּתְצוֹר צֵלָה: יג וּנְתַנָּהּ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בִּידֶךָ וְהַפִּיתָ אֶת־כְּלִי־זִכּוּרָהּ לְפִי־חֶרֶב:
וּנְתַנָּהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּידֶךָ וְהַפִּיתָ אֶת־כְּלִי־זִכּוּרָהּ
לְפִי־חֶרֶב: וַיִּמְסְרָנָהּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בִּידֶךָ וּתִמְחִי יָת כָּל
דְּכִוְרָהּ לַפְתָּגָם דְּחֶרֶב: יד רַק חֲנֻשִׁים וְהַטָּף
וְהַבְּהֵמָה וְכָל־אִשֶּׁר יִהְיֶה בְּעִיר כְּעִיר כְּעִיר כְּעִיר תָּבוּ
לָךְ וְאִכְלָתָ אֶת־שָׁלָל אִיְבֹיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לָךְ: רַק חֲנֻשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל־אִשֶּׁר
יִהְיֶה בְּעִיר כְּעִיר כְּעִיר תָּבוּ לָךְ וְאִכְלָתָ אֶת־שָׁלָל
אִיְבֹיךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ: לְחוּד נִשְׂיָא
וּסְפָלָא וּבַעֲרִיא וְכָל דִּי יֵהִי בְּקִרְתָּא כָּל עֲדָאָה
תָּבוּ לָךְ וְתִיכּוֹל יָת עֲדָאָה דְּסָנְאָךְ דִּי יֵהֵב יְיָ
אֱלֹהֶיךָ לָךְ: טו כֹּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הָרְחֹקֹת
מִמָּךְ מֵאֹד אֲשֶׁר לֹא־מַעֲרִי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הֵנָּה:
כֹּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעָרִים הָרְחֹקֹת מִמָּךְ מֵאֹד אֲשֶׁר
לֹא־מַעֲרִי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה הֵנָּה: כֹּן תַּעֲבֹד לְכָל
קְרוּיָא דִּי רְחִיקִין מִנָּךְ לְחֻדָּא דִּי לֹא מִקְרָבִי

עִמָּמָא הָאֵלִין אֲנֹן: טז רַק מַעֲרֵי הָעָמִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה לֹא תַחֲטִי־
אֶת־נִשְׁמָתָה: רַק מַעֲרֵי הָעָמִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִהְיֶה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה לֹא תַחֲטִי־אֶת־נִשְׁמָתָה: לְחוּד
מִקְרָבִי עִמָּמָא הָאֵלִין דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵהֵב לָךְ
אֲחֻסָּנָא לֹא תִקָּים כָּל נִשְׁמָתָא: יז בִּיתְהַחֲרָם
תַּחֲרִימִם תַּחֲטִי וְהָאֲמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִי תַחֲטִי
וְהַיְבוֹסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: בִּיתְהַחֲרָם
תַּחֲרִימִם תַּחֲטִי וְהָאֲמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִי תַחֲטִי
וְהַיְבוֹסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: אָרִי גִמְרָא
תִּגְמְרִנֹן חֲטָאִי וְאִמְרָאִי כְּנַעֲנָאִי וּפְרִזָּאִי חֲטָאִי
וַיְבוֹסָאִי כְּמָא דִּי פָקְדֶךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: יח לִמְעַן אֲשֶׁר
לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כִּכְלֹת תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר
עָשׂוּ לֹא־לֹהִיָּהֶם וְחֲטָאתָם לִיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא־יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כִּכְלֹת
תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ לֹא־לֹהִיָּהֶם וְחֲטָאתָם לִיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: בְּדִיל דִּי לֹא יִלְפוּן יִתְכוּן לְמַעַבְד כִּכְלֹת
תּוֹעֲבֹתָהוֹן דִּי עַבְדֵי לְטַעֲוֹתָהוֹן וּתְחַזְבּוּן קֳדָם יְיָ
אֱלֹהֶיכֶם: טט בִּיתְצוֹר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים
לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֲצָהּ
לְנֹדָהּ עָלֶיהָ גִּרְזֹן בִּי מִמְּנֹן תֹּאכַל וְאִתּוֹ לֹא
תִכְרַת בִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּה לִבָּא מִפְּנֵיךָ
בְּמִצּוֹר: בִּיתְצוֹר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם
עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֲצָהּ לְנֹדָהּ עָלֶיהָ
גִּרְזֹן בִּי מִמְּנֹן תֹּאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרַת בִּי הָאָדָם
עֵץ הַשִּׁדָּה לִבָּא מִפְּנֵיךָ בְּמִצּוֹר: אָרִי תְצוֹר
לְקִרְתָּא יוֹמִין סְגִיאִין לְאַגְחָא צֵלָה לְמַכְבְּשָׁה לֹא
תַחֲבֹל יָת אֵילָנָהּ לְאַרְמָא צִלוּחִי גִרְזָנָא אָרִי מִנָּה
תִּיכּוֹל וְיִתָּה לֹא תִקּוֹץ אָרִי לֹא כְּאִנְשָׁא אֵילָן
חֲקֵלָא לְמַעַל מִקְדָּמָךְ בְּצִירָא: כ רַק עֵץ אֲשֶׁר־
תִּדְּעַ בִּי לֹא־עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֹתוֹ תִשְׁחִית
וְכִרְתָּ וּבְנִית מִצּוֹר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה
עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ: רַק עֵץ אֲשֶׁר־תִּדְּעַ בִּי
לֹא־עֵץ מֵאֲכָל הוּא אֹתוֹ תִשְׁחִית וְכִרְתָּ וּבְנִית

מִצֹּר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד
רִדְתָּהּ: לְחוּד אֵילָן דָּתֵדַע אַרְי לֹא אֵילָן דְּמֵאֲכָל
הוּא יִתֵּה תַחֲבַל וְתַקּוּץ וְתַבְּנִי כְּרֻמִּין עַל קֶרְתָּא
דִּי הִיא עֲבָדָא עִמָּךְ קֶרְבָּא עַד דְּתַכְבֵּשֶׁה: פ
א כִּי־יִמָּצֵא חָלָל בְּאֶרְצָהּ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדַע מִי
הִכּוּ: כִּי־יִמָּצֵא חָלָל בְּאֶרְצָהּ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נֹדַע מִי הִכּוּ:
אֲרִי יִשְׁתַּכַּח קְטִילָא בְּאַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶךְ יִהְיֶה לָךְ
לְמִירְתָּה רָמִי בַחֲקָלָא לֹא אֲתִידַע מִן קְטֵלָה:
ג וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיהּ וְשֹׁפְטֵיהּ וּמִדְּרוּ אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר
סְבִיבַת הַחֲלָל: וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיהּ וְשֹׁפְטֵיהּ וּמִדְּרוּ
אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבַת הַחֲלָל: וַיִּפְקֹן סְבִיב
וּדְיִיךְ וַיִּמְשְׁחוּן לְקֶרְוָא דִּי סַחֲרֻנֹת קְטִילָא:
ד וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֵבָה אֶל־הַחֲלָל וְלִקְחוּ זִקְנֵי
הָעִיר הַהוּא עֲגֻלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֲבַד בָּהּ
אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בָּעַל: וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֵבָה
אֶל־הַחֲלָל וְלִקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא עֲגֻלַת בָּקָר
אֲשֶׁר לֹא־עֲבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בָּעַל: וַתְּחִי
קֶרְתָּא דְּקֶרִיבָא לְקְטִילָא וַיִּזְכְּרוּן סְבִי קֶרְתָּא
הִיא עֲגֻלַת תּוֹרִי דִּי לֹא אֲתַפְּלַח בָּהּ דִּי לֹא נִגִּידַת
בְּנִיר: ד וְהוֹדְרוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא אֶת־הָעֲגֻלָּה
אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע
וְעַרְפוּ־שֵׁם אֶת־הָעֲגֻלָּה בְּנַחַל: וְהוֹדְרוּ זִקְנֵי הָעִיר
הַהוּא אֶת־הָעֲגֻלָּה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד
בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעַרְפוּ־שֵׁם אֶת־הָעֲגֻלָּה בְּנַחַל:
וַיַּחֲתֹן סְבִי קֶרְתָּא הִיא יֵת עֲגֻלָּתָא לְנַחֲלָא בִּיר
דִּי לֹא אֲתַפְּלַח בָּהּ וְלֹא יִזְדַּרַע וַיִּנְקְפוּן תַּמָּן יֵת
עֲגֻלָּתָא בְּנַחֲלָא: ה וַנִּגְשׂוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֹוִי כִּי כֻּם

בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ וּלְכַרְךָ בְּשֵׁם יְהוָה
וְעַל־פִּיהֶם יְהִי פֶלֶרִיב וְכָל־נִגְעֵ: וַנִּגְשׂוּ
הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֹוִי כִּי כֻם בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ
וּלְכַרְךָ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יְהִי פֶלֶרִיב וְכָל־
נִגְעֵ: וַיִּתְקַרְבוּן כָּהֲנֵי בְנֵי לֹוִי אֲרִי כַהֲוֹן יִתְרַעֲי
יִי אֱלֹהֶךְ לְשִׁמְשׁוּתָהּ וּלְכַרְכָּא בְּשִׁמָּא דִּי וְעַל
מִימְרָהוֹן יְחִי כָל דִּין וְכָל מַכְתָּשׁ סְגִירוֹ: ו וְכָל
זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרֵבִים אֶל־הַחֲלָל וַיִּרְחֲצוּ
אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֲגֻלָּה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל: וְכָל זִקְנֵי
הָעִיר הַהוּא הַקְּרֵבִים אֶל־הַחֲלָל וַיִּרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם
עַל־הָעֲגֻלָּה הָעֲרוּפָה בְּנַחַל: וְכָל סְבִי קֶרְתָּא הִיא
דְּקֶרִיבִין לְקְטִילָא יִסְחוּן יֵת יְדֵיהוֹן עַל עֲגֻלָּתָא
דְּנִקְפָּתָא בְּנַחֲלָא:

מַפְסִיר: וַעֲנֵי וְאָמְרוּ יְדִינוּ לֹא כְּתִיב שִׁפְכָה קְרִי שִׁפְכּוּ
אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעִינֵינוּ לֹא רָאוּ: וַעֲנֵי וְאָמְרוּ
יְדִינוּ לֹא שִׁפְכּוּ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעִינֵינוּ לֹא רָאוּ:
וַיִּתִּיבוּן וַיִּמְרוּן יְדִנָּא לֹא אֲשִׁדּוּ יֵת דְּמָא הַדִּין
וְעִינָנָא לֹא חֲזָא: ח כִּפְרוּ לְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם גָּמִי בְּקֶרֶב עַמָּךְ
יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם: ט כִּפְרוּ לְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם גָּמִי בְּקֶרֶב עַמָּךְ
יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם: כָּהֲנֵי יִמְרוּן כִּפְרוּ
לְעַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל דִּי פִּרְקָתָא יִי וְלֹא תִתֵּן חֹכֶת דָּם
זָכִי בְּגוֹ עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּכַפֵּר לַהוֹן עַל דְּמָא:
ט וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבְּךָ בִּי־תַעֲשֶׂה
הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי
מִקֶּרְבְּךָ בִּי־תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: וְאַתָּה תִּפְלִי
אֲשִׁדִּי דָם זָכִי מִבִּינְךָ אֲרִי תַעֲבֹד דְּכֶשֶׁר קָדָם יִי:
ס ס ס צ"ז פסוקים, סל"א סימן.

הַפְּטִירָה לְפִרְשֵׁת שׁוֹפְטִים בִּישׁוּעָה פֶּרֶק נֶאֱזַב

נֹא יִי אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִי־אֶת וְתִירָאִי מֵאֲנוּשׁ יְמוֹת וּמִבְּנֵי־אָדָם חָצִיר יִנְתָּן:
י וַתִּשְׁפָּח יְהוָה עֵשֶׂד נֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אֶרֶץ וַתִּפְחַד תְּמִיד כָּל־חַיִּים מִפְּנֵי חֶמֶת הַמַּצִּיק
כְּאֲשֶׁר בּוֹנֵן לְהַשְׁחִית וְאַיָּה חֶמֶת הַמַּצִּיק: יי מִתֵּר צֵעָה לְהַפְתָּח וְלֹא־יְמוֹת לְשַׁחַת וְלֹא

יחסר לחמו: טו ואנכי יהוה אלהיך רגע היום ויהמו גליו יהוה צבאות שמו: טז ואשם דברי
 בפוך ובצל ידי פסיתוך לגמע שמום וליסד ארץ ולאמר לציון עמיתתה: ז התעוררי
 התעוררי קומי ירושלם אשר שתית מיד יהוה את-כוס חמתו את-קבעת כוס התרעלה
 שתית מצית: יא אין-מנהל לה מפל-בנים ילדה ואין מחזיק בידה מפל-בנים גדלה:
 יב שתים הנה קראתיך מי יגוד לך השד והשבר והרעב והחרב מי אנהמך: יג בנך עלפו
 שכבו בראש פלחוצות פתוא מכמר המלאים חמת-יהוה גערת אלהיך: יד לכן שמעתי-נא
 זאת עניה ושכרת ולא מיין: יו פה-אמר אדניך יהוה ואלהיך יריב עמו הנה לקחתי מידך
 את-כוס התרעלה את-קבעת כוס חמתי לא-תוסיפי לשותותה עוד: יז ושמתיך ביד-מוניך
 אשר-אמרו לנפשך שחי ונעברה ותשימי כארץ גוף וכחויך לעברים: יח עורי עורי
 לבשי ענד ציון לבשי: יט בגדי תפארתך ירושלם עיר חקדש כי לא יוסף יבא-בך עוד
 ערל וטמא: כ התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צואריך שביה בת-ציון:
 כא כי-כה אמר יהוה חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו: כב כי כה אמר אדני יהוה מצרים
 ירד-עמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו: כג ועתה מה-לי-פה נאם-יהוה כי-לקח
 עמי חנם משליו יהלילו נאם-יהוה ותמיד פל-היום שמי מנאץ: כד לכן ידע עמי שמי לכן
 ביום ההוא פראני-הוא המדבר הנני: כה מה-נאו על-ההרים רגלי מבשר משמיע שלום
 מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלהיך: כו קול צפוף נשאו קול יחדו ירגנו כי
 עון בעון יראו בשוב יהוה ציון: כז פצחו רגלי יחדו חרבות ירושלים כי-נחם יהוה עמו
 גאל ירושלים: כח חשף יהוה את-זרוע קדשו לעיני פל-הגוים וראו פל-אפסי-ארץ את
 ישועת אלהינו: כא סורו סורו צאו משם טמא אל-תגעו צאו מתוכה תפירו נשאי בלי יהוה:
 כב כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכוני כי-הלך לפניכם יהוה ומאספכם אלהי ישראל:

לחיות עם הזמן

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ג' באלול	4.15	5.05	5.28	6.26	9.27	12.39	13.10	18.58.4	19.23
ש"ק, ד' באלול	4.16	5.06	5.28	6.27	9.27	12.38	13.10	18.57.1	19.21
א', ה' באלול	4.17	5.07	5.29	6.27	9.27	12.38	13.10	18.55.8	19.20
ב', ו' באלול	4.18	5.08	5.30	6.28	9.27	12.38	13.09	18.54.5	19.19
ג', ז' באלול	4.18	5.08	5.30	6.28	9.28	12.37	13.09	18.53.2	19.17
ד', ח' באלול	4.19	5.09	5.31	6.29	9.28	12.37	13.08	18.51.9	19.16
ה', ט' באלול	4.20	5.10	5.32	6.30	9.28	12.37	13.08	18.50.5	19.15
ו', י' באלול	4.21	5.11	5.32	6.30	9.28	12.36	13.07	18.49.2	19.13

הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.

לוח ללימוד הרמב"ם ג' באלול ה'תשפ"ד – י' באלול ה'תשפ"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' באלול	הל' מעשה הקרבנות פרק טז-יח.	הל' תמידין ומוספין פרק י'	מ"ע פד. פה. מל"ת צ.
ש"ק	ד' באלול	פרק יט. הל' תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הל' פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת פט. מ"ע לט. כט. מל"ת פא. מ"ע ל.
א'	ה' באלול	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ע כח. כה. מ. מא. כז. מב.
ב'	ו' באלול	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע מג. מד. מה. מו. מז. מח. נא.
ג'	ז' באלול	פרק ט-י. הל' פסולי המוקדשין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע קסא. מל"ת קמ.
ד'	ח' באלול	פרק ב-ד.	פרק ה.	מל"ת קלב.
ה'	ט' באלול	פרק ה-ז.	פרק ו.	מל"ת קכ.
ו'	י' באלול	פרק ח-י.	פרק ז.	מל"ת קלא.

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
שופטים	18:16	19:33	18:38	19:35	18:28	19:35	18:38	19:34
תצא	18:07	19:23	18:29	19:25	18:19	19:25	18:29	19:25

לזכות אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' **אברהם משה דייטש** והרה"ח ר' **גבריאל גופין** שיחינו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' **זלמן יודא** ור' **יוסף יצחק**,
בני הרה"ח ר' **שלום ישעי'** ע"ה **דייטש**